

UDKAST

Vejledning om miljøvurdering af planer og programmer

**Miljøministeriet
Skov- og Naturstyrelsen
Juni 2005**

INDLEDNING	3
DEL I	5
I. LOVENS MILJØBEGREB	6
II. LOVENS PLAN/PROGRAMBEGREB	7
III. SCREENING	11
IV. MILJØVURDERING AF PLANER OG PROGRAMMER	14
SCOPING	14
MILJØRAPPORTEN	16
HØRING AF MYNDIGHEDER OG OFFENTLIGHED OM MILJØRAPPORTEN	19
PLANEN ELLER PROGRAMMETS ENDELIGE VEDTAGELSE	20
OVERVÅGNING	21
V. KLAGEREGLER OG OVERGANGSREGLER	23
DEL II	24
1. ORGANISERING AF MILJØVURDERINGSARBEJDET	25
2. OPSTILLING AF LOKALE MÅL FOR MILJØVURDERING	29
3. MILJØVURDERINGENS TRIN OG DOKUMENTER	31
4. SCREENING MED HØRING	33
5. SCOPING	35
6. KORTLÆGNING AF MILJØSTATUS	39
7. NATIONALE OG INTERNATIONALE MILJØBESKYTTELSESMÅL	42
8. VURDERING AF VIRKNINGER PÅ MILJØET SAMT AFBØDNING	44
9. OVERVÅGNING	51
10. MILJØRAPPORT, OFFENTLIGHEDSFASE OG SAMMENFATTENDE REDEGØRELSE	53
11. NØGLEANBEFALINGER	56
BILAG A EKSEMPLER PÅ MILJØMÅL	58

Indledning

Sigtet med miljøvurdering af planer og programmer

Formålet med ”Lov om miljøvurdering af planer og programmer” er dels at gennemføre Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2001/42/EF af 27. juni 2001 om vurdering af bestemte planer og programmers indvirkning på miljøet, dels at sikre et højt miljøbeskyttelsesniveau og at bidrage til at integrere miljøhensyn ved udarbejdelsen og vedtagelsen af planer og programmer, som kan påvirke miljøet væsentligt, for derved bl.a. at fremme en bæredygtig udvikling.

Den lovgivningsmæssige ramme

Lov om miljøvurdering af planer og programmer, lov nr. 316 af 5. maj 2004 udgør det lovgivningsmæssige grundlag. Loven fastlægger mindstekrav til proceduren for tilvejebringelse af miljøvurderingen samt mindstekrav til miljøvurderingens indhold, herunder hvilke miljøfaktorer der skal tages i betragtning.

Lovens procedurekrav sikrer offentlig inddragelse og information, høring af relevante myndigheder, frembringelse af en egentlig miljørapport og dokumentation for, at fremkomne synspunkter er indgået i beslutningsprocessen. Miljøvurderingen og de efterfølgende beslutninger bliver således så transparente og gennemskelige som muligt.

Lovens miljøbegreb sikrer den størst mulige miljømæssige bredde i miljøvurderingen, og inddragelsen af en række bredere faktorer i beslutningsprocessen vil utvivlsomt bidrage til mere bæredygtige og effektive løsninger.

Vejledningens mål og indhold

Formålet med denne vejledning er at lette de planlæggende myndigheders arbejde med miljøvurderinger af planer og programmer ved at give en uddybende beskrivelse af de lovgivningsmæssige krav til såvel indhold som proces, ligesom der gives vejledning om mulige metoder og praktiske anvisninger om udarbejdelse af miljøvurderinger af planer og programmer.

Vejledningen er delt i to dele:

Del I, som er en vejledning i forhold til loven og dens bestemmelser.

Del II, som giver praktiske eksempler på, hvordan loven kan gennemføres i praksis.

Del I er udarbejdet af Landsplanafdelingen, mens del II er udarbejdet i samarbejde med Kørnøv Consulting ApS og Hedeselskabet Miljø og Energi A/S.

Vejledningen bygger på forarbejderne til EU-direktivet, EU-Kommissionens vejledning til direktivet, lovens forarbejder samt de erfaringer, der gennem de senere år er gjort i forbindelse med forskellige forsøgs- og pilotprojekter både i Danmark, Norden og i resten af EU.

Vejledningens del I giver en nærmere beskrivelse af miljøbegrebet og beskriver, hvorledes planer og programmer defineres og afgrænses. Endvidere indeholder den en gennemgang af de

enkelte trin i miljøvurderingsproceduren, herunder en nærmere beskrivelse af miljørapportens tilvejebringelse, udformning og omfang.

Vejledningens del I ser også nærmere på krav til overvågningsprogram og den efterfølgende overvågning samt på lovens klagebestemmelser.

Vejledningens del II giver eksempler på metoder og nyttige værktøjer til brug for gennemførelsen af miljøvurderingerne. Eksemplerne bygger på allerede indhøstede erfaringer. Beskrivelserne omfatter bl.a. eksempler på den praktiske organisering af arbejdet med miljøvurderinger, beskrivelse af de forskellige trin i en miljøvurdering og af de forskellige dokumenter, der skal - eller anbefales - udarbejdet i løbet af planprocessen.

Læsevejledning

Det er vigtigt at understrege, at loven – og dermed vejledningen - omfatter både planer og programmer, uanset at vejledningen hyppigt udelader ordet *program*. Dette er gjort af hensyn til læseligheden, og der skal ikke lægges nogen form for tolkning i, hvorvidt der står *plan* eller *plan og program*. Der menes altid begge dele.

Del I

I. Lovens miljøbegreb

Gennemgang af de enkelte miljøparametre

Loven har et meget bredt miljøbegreb. Det omfatter alt lige fra den biologiske mangefold over befolkning, menneskers sundhed, fauna, flora, over jordbund, vand, luft og klimatiske forhold, materielle goder, landskab, kulturarv, kirker og kirkeomgivelser, til arkitektonisk og arkæologisk arv.

Miljøbegrebet er et af de bredeste inden for miljø- og planlovgivningen. Lovens bestemmelser sikrer, at dette brede miljøbegreb skal tages i betragtning, hvis planlægningen eller programudarbejdelsen omfattes af lov om miljøvurdering af planer og programmer. Dette gælder uanset, om den lov, hvorefter planlægningen finder sted, i øvrigt indeholder et mere begrænset miljøbegreb.

Den biologiske mangefold sigter mod at opretholde den størst mulige biodiversitet.

Befolkning tager sigte på en vurdering af den miljømæssige forandring, som påføres mennesker som sådan, dvs. befolkningens levevilkår. Menneskers sundhed handler om miljøets påvirkning af individet, dvs. menneskers mulighed for at opretholde en tilfredsstillende sundhedstilstand.

Fauna og flora rummer påvirkningen af biotoper som levesteder for dyr og planter uden nødvendigvis at tage sigte på forholdet til biodiversiteten.

Jordbund, vand, luft og klimatiske forhold er grundlæggende forudsætninger for etablering eller fastholdelsen af biotoper og omgivelserne i al almindelighed. Disse fire faktorer påvirkes ofte i forbindelse med anlægsarbejder, men påvirkningen kan også finde sted ved eksempelvis gennemførelsen af naturgenopretningsprojekter. Dette kan fx ske ved dræning eller etablering af vådområder. Ved råstofindvinding sker der ofte ændring af jordbundsforholdene og ved høje byggerier ofte lokal klimatiske forandringer.

Materielle goder, landskab og kulturarven udgør også en vigtig del af vort miljø. I den forbindelse udgør kirkerne og deres omgivelser samt den arkitektoniske og arkæologiske arv vigtige elementer i det miljø som kendetegner vor kultur. Det er vigtigt at miljøvurderingen også er opmærksom på påvirkningen af de æstetiske og kulturelle værdier.

Tværgående miljøvurdering

Udover lovens brede miljøbegreb, som skal indgå i vurderingen, stilles der også krav om en vurdering af det indbyrdes forhold mellem samtlige disse faktorer. En sådan vurdering betegnes som en tværgående miljøvurdering.

Umiddelbart kan det forekomme ganske vanskeligt at udarbejde en sådan tværgående vurdering, der jo i sig rummer usammenlignelige størrelser. Det er da heller ikke muligt at få et endegyldigt resultat, som vil muliggøre valget af den "rette" løsning. Af samme grund opererer loven med alternativer. Alternativer - og ikke mindst 0-alternativet - er gode referencerammer til at vurdere forskellige vægtninger af miljøpåvirkninger ud fra de valgmuligheder, der foreligger. Spørgsmålet om alternativer behandles mere indgående i kapitel IV.

II. Lovens plan/programbegreb

Hvad forstås ved en plan og et program?

Begrebet ”planer og programmer” omfatter forskellige benævnelser for planlægningsdokumenter mv., som tilvejebringes med hjemmel i lovgivningen. Det være sig planloven og dens plantyper, men også anden lovgivning, som indeholder bestemmelser om tilvejebringelse af planer, programmer, strategier, handlingsplaner, indsatsplaner, udbygningsplaner eller lignende benævnelser.

Det afgørende vil være, om et planlægningsdokument har en sådan karakteristik og et sådant indhold, at det fastlægger rammer for fremtidige anlægstilladelser i almindelighed eller aktiviteter, der kan påvirke internationale naturbeskyttelsesområder¹.

Hvilke planer og programmer er omfattet af kravet om miljøvurdering?

1)

Følgende planer og programmer er obligatorisk omfattet af kravet om miljøvurdering: Planer og programmer, der fastlægger rammer for anlægstilladelser til projekter, som er omfattet af lovens bilag 3 og 4 inden for følgende sektorer:

- Landbrug.
- Skovbrug.
- Fiskeri.
- Energi.
- Industri.
- Transport.
- Affaldshåndtering.
- Vandforvaltning.
- Telekommunikation.
- Turisme.
- Fysisk planlægning og
Arealanvendelse.

Det er i den forbindelse vigtigt at notere sig, at selvom lovens bilag 3 og 4 er identiske med VVM-direktivets bilag I og II, så skal bilagene 3 og 4 anvendes anderledes, end de tilsvarende bilag anvendes i forbindelse med VVM-reglerne. Bilag 4 er i forbindelse med miljøvurdering af planer og programmer det vigtigste bilag, idet de anlægstyper, der fremgår af bilag 3 (på nær ganske få anlægstyper), også vil fremgå af bilag 4.

Det er også vigtigt at notere sig, at det ikke kun er planer, der sætter rammer for VVM-pligtige anlæg, der omfattes af kravet om miljøvurdering. Også alle anlæg, der er opført på bilag 4 – dvs. alle anlæg, som efter VVM-reglerne skal screenes – er omfattet af kravet om miljøvurdering.

¹ Bekendtgørelse nr. 477 af 7. juni 2003 om afgrænsning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder

Dog vil planer og programmer, som obligatorisk er omfattet af kravet om miljøvurdering - fordi disse fastlægger rammer for anlægstilladelser til projekter opført på bilag 3 og 4 - kunne undtages fra det obligatoriske krav, hvis planen eller programmet kun fastlægger anvendelsen af mindre områder på lokalt plan eller alene indeholder mindre ændringer. I disse tilfælde vil der kun skulle gennemføres en miljøvurdering, hvis planen eller programmet må antages at kunne få væsentlig indvirkning på miljøet.

Ved revision af eksisterende planer er det som hovedregel kun ændringer i disse, der kræver en miljøvurdering, hvis ændringerne i øvrigt vurderes at have indvirkning på miljøet. Ved revision eller genvedtagelse af eksisterende planer bør man imidlertid være opmærksom på, om eventuelle ændringer i det omgivende miljø eller udviklingen af den faglige viden - siden planens oprindelige vedtagelse - betyder, at planens gennemførelse vil kunne medføre en væsentlig påvirkning af miljøet og derfor bør miljøvurderes. Det kan fx dreje sig om en plan for placering af et affaldsdepot. Hvis affaldsdepotet ikke er etableret, og der i den forløbne planperiode er dukket nye oplysninger op, fx om sårbare grundvandsforhold i området, kan det indebære en væsentlig miljøkonflikt, hvis den eksisterende plans gyldighedsperiode blot forlænges. Et andet eksempel kan være en kommuneplans udlæg af et område uden naturinteresser til byudvikling. Hvis der i løbet af planperioden registreres en beskyttet dyreart på området, vil en genvedtagelse af planen derfor indebære en miljøkonflikt, der ikke var tilstede, da planen oprindeligt blev vedtaget.

2)

Planer og programmer er - uanset indhold - omfattet af kravet om miljøvurderinger, hvis de antages at kunne påvirke et udpeget internationalt naturområde væsentligt. Det indebærer, at alle planer og programmer, som omfattes af habitatdirektivets krav om miljøvurdering, også omfattes af krav om miljøvurdering i henhold til loven om miljøvurdering af planer og programmer.

Hermed består der umiddelbart et dobbelt krav om miljøvurdering, ligesom der i begge sammenhænge stilles krav til indholdet. Lov om miljøvurdering af planer og programmer sikrer tillige, at berørte myndigheder og offentligheden bliver inddraget i beslutningsprocessen.

3)

I øvrigt kan planer og programmer, som ikke falder ind under de allerede omtalte, også være omfattet af kravet om miljøvurdering, hvis de fastlægger rammer for fremtidige anlægstilladelser, som myndigheden vurderer kan få væsentlig indvirkning på miljøet.

Hvilke plantyper er omfattet?

Loven stiller kun krav om, at planer og programmer, som tilvejebringes i medfør af lovgivningen, skal miljøvurderes. Planlægning, der tilvejebringes på myndighedens eget initiativ og ikke er reguleret ved lov, bekendtgørelse, cirkulære eller lign., er derimod ikke omfattet af kravet om miljøvurdering.

Planlovens plantyper så som region-, kommune-, og lokalplaner er som udgangspunkt obligatorisk omfattet af lovens bestemmelser om miljøvurdering.

Agenda 21 - og kommuneplanstrategier vil som udgangspunkt ikke blive omfattet af lovens bestemmelser om miljøvurdering. Det beror dog på strategiernes indhold. Strategier, der sætter

bindende rammer for fremtidige anlægsarbejder opført på bilag 3 eller 4 til loven, eller der kan påvirke internationale naturbeskyttelsesområder væsentligt, vil være omfattet af kravet om miljøvurderinger, idet strategier falder ind under lovens definition af begrebet ”plan og program”. Det samme gælder for landsplandirektiver i henhold til planlovens § 3.

Planer som affaldsplaner, indsatsplaner, vandforsyningsplaner, spildevandsplaner osv. er alle plantyper, som på lignende vis vil være omfattet af kravet om miljøvurdering, hvis de sætter bindende rammer for fremtidige anlægsarbejder opført på bilag 3 eller 4 til loven eller kan påvirke internationale naturbeskyttelsesområder væsentligt.

Dette kan også gælde planer på energiområdet, herunder eludbygningsplaner m.v. På visse sektorområder, herunder på forsyningsområder, optræder private virksomheder i en myndighedsrolle. Sådanne private virksomheder er at sidestille med en offentlig myndighed, hvis de har fået til opgave at yde en offentlig service, dvs. fået tillagt særlige beføjelser. Planer og programmer, der udarbejdes af sådanne private virksomheder, kan være omfattet af lov om miljøvurdering.

På trafikområdet (veje, baner, havne, lufthavne) kunne det forventes, at en række planer ville blive omfattet. Dette er dog næppe tilfældet, idet trafikområdet er kendetegnet ved i høj grad at bygge på ikke lovbestemt (”frivillig”) planlægning.

Regionplantillæg for VVM-pligtige anlæg – de såkaldte VVM-tillæg - udgør i denne sammenhæng en særlig plantype. Det skyldes, at der for disse regionplantillæg altid vil blive foretaget en miljøvurdering af det konkrete projekt i henhold til VVM-reglerne, hvorfor en yderligere vurdering i henhold til lov om miljøvurdering af planer og programmer ikke vil være påkrævet. Imidlertid vil den miljøvurdering, der følger af VVM-reglerne stort set kunne tilgodese kravene til miljøvurdering af plantillægget. Det er dog med nogle få undtagelser, idet høringen af berørte myndigheder i forbindelse med fastlæggelsen af undersøgelsesindholdet – scopingfasen – ikke umiddelbart er opfyldt med VVM-reglernes idefase. Således vil der skulle ske direkte henvendelse til berørte myndigheder som led i idefasen for at sikre lovens opfyldelse.

Tilsvarende vil der skulle tilvejebringes et overvågningsprogram i forbindelse med VVM-redegørelsen. Dette uddybes yderligere i kapitel IV. VVM-tillæg vil aldrig kunne undtages fra lovens bestemmelser om miljøvurdering.

Hvilke plantyper kan være omfattet?

Planer og programmer, der sætter rammer for anlægsarbejder, der *ikk*er opført på bilag 3 eller 4 til loven, kan også være omfattet af krav om miljøvurdering, hvis det må antages, at planens bestemmelser vil indebære, at de anlæg, der fastsættes rammer for, vil kunne få væsentlig indvirkning på miljøet.

Tilsvarende gælder reglerne om miljøvurdering for planer og programmer, som kan påvirke et internationalt udpeget naturbeskyttelsesområde væsentligt. Dette indebærer, at hvis der eksempelvis skal gennemføres en miljømæssig vurdering af en plans indvirkning på et Natura 2000 område som følge af reglerne gældende for Natura 2000 områder, så vil der også skulle gennemføres en miljøvurdering efter reglerne i lov om miljøvurdering af planer og

programmer. Denne dobbelte binding sikrer såvel miljøvurderingens faglige indhold som offentlighedens adgang til oplysninger og inddragelse i beslutningsprocessen.

Planer og programmer, som sætter rammer for anlægsarbejder opført på bilag 3 eller 4 til loven, men alene fastlægger anvendelsen for et lokalt område – eksempelvis hovedparten af kommunernes lokalplaner – eller kun indeholder mindre ændringer i de pågældende planer og programmer - hvilket eksempelvis er tilfældet ved genvedtagelser eller meget begrænsede justeringer af kommuneplaner - omfattes kun af lovens krav om miljøvurdering i det omfang, lokalplanforslaget eller ændringerne i kommuneplanforslaget må antages at kunne få væsentlig indvirkning på miljøet.

Hvilke plantyper er *ikke* omfattet?

Få plantyper er helt undtaget fra kravet om miljøvurdering. Det drejer sig om planer og programmer, der *alene* tjener et nationalt forsvarsformål eller et civilt beredskabsformål. Desuden er finansielle og budgetmæssige planer og programmer undtaget samt samfinansierede planer og programmer, der udarbejdes i henhold til Rådets forordninger nr.1260/1999 om vedtagelse af generelle bestemmelser for strukturfondene og nr. 1257/1999 om støtte til udvikling af landdistrikterne fra Den Europæiske Udviklings- og Garantifond for Landbruget (EUGFL). Med udløbet af disse ordninger vil de nye ordninger, der måtte træde i stedet, ikke umiddelbart være undtaget fra loven.

III. Screening

Ved screening forstås en oversigtlig vurdering eller et skøn over, om et konkret planforslag eller programforslag, der *ikke* er obligatorisk omfattet af kravet om miljøvurdering, vil skulle miljøvurderes.

En screening skal således i henhold til loven finde sted for planer og programmer omfattet af § 3, stk. 1, nr. 3 og for de planer og programmer omfattet af § 3, stk. 1, nr. 1, og som i øvrigt opfylder bestemmelserne i § 3, stk. 2 om kun at fastlægge anvendelsen af mindre områder eller indeholde mindre ændringer i allerede bestående planer og programmer.

Planer og programmer, som kan påvirke et udpeget internationalt naturbeskyttelsesområde væsentligt (jf. § 3, stk. 1, nr. 2) vil være planer og programmer, som allerede i henhold til reglerne efter § 6 i Natura 2000-bekendtgørelsen² skal miljøvurderes. Det væsentlighedsbegreb, der anvendes i bestemmelsen må forventes at være identisk med det væsentlighedsbegreb, der anvendes i forbindelse med Natura 2000 reglerne.

Plan- og programforslag, der uden tvivl *obligatorisk* er omfattet af lovens krav om miljøvurdering, behøver ikke at blive screenet. Her kan man gå direkte til den egentlige miljøvurdering og påbegynde scopingfasen.

De planer og programmer, der *obligatorisk* er omfattet af kravet om miljøvurdering, fremgår af lovens § 3, stk. 1, nr. 1 med de undtagelser, der fremgår af § 3, stk. 2. Det er i den forbindelse vigtigt at notere sig, at bilag 3 og 4 nok svarer til VVM-direktivets bilag I og II, men at henvisningen til bilag 3 og 4 *ikk*betyder, at det kun er planer, der fastlægger rammerne for VVM-pligtige anlæg, der er omfattet af kravet om miljøvurdering, men *alle* de anlægstyper, der findes på de to bilag – det vil sige alle anlæg, der omfattes af VVM-reglernes screeningsbestemmelser.

Screeningsproceduren

Screeningsproceduren bør indledes med, at den, der har ansvaret for udarbejdelsen af planforslaget - på grundlag af kriterierne i bilag 2 til loven - foretager en vurdering af, om planforslaget vil skulle miljøvurderes eller ej. Er resultatet heraf, at planforslaget skal miljøvurderes, kan screeningen afsluttes, og arbejdet med planforslag og miljøvurdering igangsættes.

Hvis det umiddelbare indledende resultat af screeningen derimod peger på, at en miljøvurdering ikke er nødvendig, skal der ske en høring af berørte myndigheder og gennemføres en nøjere vurdering af planforslaget i relation til kriterierne i bilag 2 til loven, før den planlæggende myndighed kan træffe endelig beslutning om *ikke* at foretage en miljøvurdering af planforslaget.

Screeningsgrundlaget – bilag 2

Bilag 2 til loven består af to hovedkriterier – dels planens karakteristika, dels kendetegn ved indvirkningen og det område, som kan blive berørt.

² Bekendtgørelse nr. 477 af 7. juni 2003 om afgrænsning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder

For begge hovedkriterierne er der efterfølgende anført en række hensyn, som navnlig skal tages i betragtning. Ingen af disse hensyn er vigtigere end de andre, der er nævnt, og det er derfor vigtigt i screeningsprocessen at give dem samme vægt, når de danner grundlag for vurderingen af, hvorvidt et plan- eller programforslag skal miljøvurderes.

Bilaget er en velegnet checkliste, som kan understøtte ikke mindre end fire forskellige funktioner i screeningsprocessen, nemlig:

1. indledningsvis til at skabe overblik over om en miljøvurdering skal gennemføres,
2. dernæst til at vurdere, hvilke andre myndigheder der skal høres, som følge af, at deres kompetence ligger inden for miljøområder, som plan- eller programforslaget kan berøre,
3. efterfølgende som grundlag for en nøjere gennemgang af kriterierne inden beslutningen om *ikke* at gennemføre en miljøvurdering indstilles og træffes, samt
4. sluttelig som grundlag for at tilvejebringe den nærmere begrundelse for ikke at ville gennemføre en miljøvurdering.

Høring af berørte myndigheder

Kun hvis planmyndigheden indledningsvis vurderer, at en miljøvurdering ikke er nødvendig, skal der gennemføres en høring af berørte myndigheder.

Kravet om forudgående høring af andre myndigheder er fastlagt med henblik på at sikre de myndigheder, hvis tilladelser m.v. efter anden lovgivning er en forudsætning for planens mulige realisering, mulighed for at yde indflydelse på planmyndighedens afgørelse af spørgsmålet om miljøvurdering. Den forudgående høring kan ikke erstattes af den offentlighedsfase, der i planloven er fastlagt i forbindelse med planers tilvejebringelse³.

Berørte myndigheder kan være såvel interne som eksterne.

De interne er relevante miljøafdelinger inden for den pågældende planmyndigheds område. Eksempelvis planafdelingens høring af den kommunale miljøafdeling.

Eksterne berørte myndigheder kan være kommuner, amtskommunen, statslige myndigheder så som Embedslægen, Stiftøvrigheden, Kulturarvsstyrelsen, samt museer - også lokale museer kan varetage myndighedsopgaver.⁴

Herudover kan det være en god ide, når der alligevel skal foretages høring, også at inddrage berørte nabokommuner, samt lokale foreninger – eksempelvis Danmarks Naturfredningsforenings lokalafdeling eller andre miljø- og naturforeninger – selvom dette ikke er et lovkrav. Disse organisationer kan have viden om vigtige lokale miljømæssige forhold,

³ Naturklagenævnets afgørelse af 8. juni 2005 (J.nr. 03-33/150-0320) i sag om eventuelt krav om miljøvurdering af et lokalplanforslag for et område i Værløse Kommune. www.nkn.dk

⁴ Skov- og Naturstyrelsen er som hovedregel ikke berørt myndighed i henhold til Lov om miljøvurdering af planer og programmer, eller for så vidt angår byggelinier. Der er dog lovgivning, hvorefter Skov- og Naturstyrelsen er den kompetente myndighed. Styrelsen er f.eks. tilsyns- og tilladelsesmyndighed efter skovloven og naturbeskyttelseslovens klitbestemmelser. På sådanne områder kan styrelsen derfor også være berørt myndighed efter Lov om miljøvurdering af planer og programmer. Til yderligere uddybning henvises til notat af 6. april 2005 om høring efter SMV-loven i Habitatspørgsmål, som findes på www.sns.dk

som under alle omstændigheder skal indgå i miljøvurderingen – og som kan vise sig at være væsentlige for planforslaget og miljøvurderingens gyldighed.

Loven rummer ikke en fast høringsfrist. Hvis planmyndigheden vælger at fastsætte en frist i forbindelse med høringen, bør høringsperioden have en rimelig længde - eksempelvis 4 – 6 uger.

Grænseoverskridende miljøpåvirkninger

Hvis planmyndigheden vurderer, at også andre lande – typisk vore nabolande – er blandt de berørte parter, skal planmyndigheden snarest muligt underrette miljøministeren, således at denne kan sende udkastet til plan eller program samt udkast til miljørapport til den pågældende stats myndigheder med henblik på at få den pågældende stats udtalelse om, hvorvidt denne ønsker at indgå i den videre planlægningsproces.

Når en berørt nabostat ønsker at tage del i processen, må planmyndigheden *ikke* godkende eller vedtage planen eller programmet endeligt, før miljøministeren har givet sit samtykke.

Selvom planmyndigheden indledningsvis i forbindelse med screeningen ikke finder, at planen eller programmet vil kunne berøre en nabostat, vil nabostaten kunne være af den opfattelse, at denne vil blive berørt og derfor anmode miljøministeren om at blive inddraget. I så fald vil miljøministeren rette henvendelse til den pågældende planmyndighed med henblik på, at nabostaten får de ønskede oplysninger. Også i denne situation må planmyndigheden *ikke* godkende eller vedtage planen eller programmet endeligt, før miljøministeren har givet sit samtykke.

Screeningsresultatet / screeningsafgørelsen

Hvis planmyndigheden på grundlag af screeningen har fundet, at planen eller programmet skal miljøvurderes, kan planmyndigheden umiddelbart gå i gang med planlægningsarbejdet og miljøvurderingen.

Hvis screeningen derimod har ført til planmyndighedens beslutning om, at planen eller programmet *ikke* skal miljøvurderes, så skal denne beslutning offentliggøres snarest muligt og før den endelige godkendelse eller vedtagelse af planen eller programmet. I forbindelse med lokalplaner og mindre ændringer af region- og kommuneplaner vil et naturligt tidspunkt for offentliggørelsen være samtidig med, at planforslaget sendes i offentlig høring.

Offentliggørelsen af screeningsbeslutningen skal ledsages af begrundelsen for ikke at ville gennemføre en miljøvurdering samt klagevejledning.

Dette indebærer blandt andet for lokalplanforslag, hvor offentliggørelsen foretages i samme annoncering som offentliggørelsen af planforslaget i forbindelse med den offentlige høring, at denne annonce kan komme til at indeholde to tidsfrister. En 4 ugers frist for klage over beslutningen om ikke at gennemføre en miljøvurdering og som minimum en 8 ugers høringsfrist over selve lokalplanforslaget.

IV. Miljøvurdering af planer og programmer

Miljøvurderingens faser

Den egentlige miljøvurdering består af 5 faser, når der ses bort fra screeningen.

Første fase er scopingfasen, hvor indholdet af miljøvurderingen fastlægges i en form for nærmere indholdsfortegnelse. Det er i denne fase det afgøres, hvilke oplysninger og hvilken viden der skal inddrages i arbejdet med miljøvurderingen.

Anden fase består i den egentlige miljøvurdering og udarbejdelsen af miljørapporten.

Tredje fase er høringsfasen, hvor ikke kun offentligheden, men også øvrige berørte parter skal have lejlighed til at udtale sig over planforslaget og miljøvurderingen.

Fjerde fase består i planens eller programmets endelige godkendelse eller vedtagelse på grundlag af miljørapporten, de indkomne bemærkninger fra høringen og planmyndighedens sammenfattende redegørelse. Den sammenfattende redegørelse skal offentliggøres samtidig med offentliggørelsen af den endeligt godkendte eller vedtagne plan eller program.

Femte fase er den opfølgende overvågning af planens eller programmets miljømæssige konsekvenser i overensstemmelse med det fastlagte overvågningsprogram.

Scoping

Scoping bruges i betydningen *at sætte ramme om* eller *afgrænse* miljøvurderingen.

Udgangspunktet for miljøvurderingen er et meget bredt og omfattende miljøbegreb, der blandt andet rummer den biologiske mangfoldighed, befolkningen, menneskers sundhed, fauna, flora, jordbund, vand, luft, klimatiske faktorer, materielle goder, landskab, kulturarv, herunder kirker og deres omgivelser, samt arkitektonisk og arkæologisk arv.

Gennem scopingfasen foretages der en nærmere afgrænsning af, hvilke miljømæssige forhold der især forventes påvirket, og hvilke faktorer der bør undersøges nærmere enten for at udelukke en påvirkning eller for at fastslå påvirkningens omfang og karakter.

Scopingfasen afsluttes med at fastlægge den forestående miljøvurderings nærmere indhold – en disposition eller indholdsfortegnelse til miljørapporten.

Bilag 1

Miljørapporten skal indeholde en beskrivelse og vurdering planens eller programmets sandsynlige væsentlige indvirkning på miljøet, hvis planen eller programmet gennemføres. Desuden skal miljørapporten indeholde en beskrivelse og vurdering af rimelige alternativer og deres påvirkning af miljøet, hvis et af alternativerne gennemføres. Dog skal det såkaldte 0-alternativ altid indgå i vurderingen.

Miljørapporten skal som minimum indeholde de oplysninger, der fremgår af bilag 1 til loven. Kravet til kvaliteten og omfanget af oplysningerne skal dog ses i lyset af, hvad der med

rimelighed kan forlanges ud fra den aktuelle viden og brug af gængse vurderingsmetoder, samt planen eller programmets detaljeringniveau. Med i overvejelserne om oplysningernes omfang kan også indgå, på hvilket trin i et eventuelt planhierarki planen eller programmet indgår.

Det er også væsentligt at understrege, at eksisterende, relevante oplysninger – uanset at de primært er indsamlet til et andet formål – naturligvis må anvendes i forbindelse med miljøvurderingen af planen eller programmet.

Bilag 1 kan med stor fordel anvendes som en slags checkliste for, om miljørapporten opfylder såvel de formelle som de indholdsmæssige krav. Særligt bør punkt b) og i) have planmyndighedens bevågenhed, idet disse to elementer ikke på samme måde som de øvrige punkter naturligt opstår af planprocessen. Punkt b) i bilag 1 indebærer en beskrivelse af 0-alternativet og de miljømæssige konsekvenser af at vælge 0-alternativet, og punkt i) indebærer tilvejebringelse af en overvågning og et egentligt overvågningsprogram.

Høring – berørte myndigheder

Inden der tages endeligt stilling til, hvor omfattende og detaljerede oplysninger der skal indgå i miljørapporten, skal planmyndigheden høre berørte myndigheder om, hvilke særlige forhold der bør inddrages i miljøvurderingen.

De berørte myndigheder har i den forbindelse mulighed for, dels at stille forslag til, hvilke forhold der bør belyses og vurderes i miljørapporten, dels at foreslå eventuelle alternative løsninger, som i givet fald også bør indgå i miljørapporten og i planmyndighedens overvejelser. Det kan i denne forbindelse være hensigtsmæssigt at angive en passende svarfrist – eksempelvis 4 – 6 uger.

Andre deltagere

Loven stiller ikke krav om høring af andre end de berørte myndigheder i scopingfasen. Da der i forbindelse med scopingfasen alligevel skal gennemføres en høring, kan det imidlertid være en hjælp også at få bidrag fra andre parter, som for eksempel lokalafdelinger af Danmarks Naturfredningsforening eller lignende organisationer med særligt kendskab til det lokale miljø.

Dette vil næppe forlænge scopingfasen, men sandsynligvis kvalificere og måske også lette det forstående arbejde med miljøvurderingen, ligesom det vil kunne imødekomme spørgsmål fra offentligheden i forbindelse med den senere høring over plan- eller programforslaget.

Grænseoverskridende miljøpåvirkninger

Hvis en plan eller et program forventes at kunne påvirke miljøet i et andet land, og der derfor via miljøministeren er taget initiativ til at inddrage det berørte land, skal de ønsker til vurdering af de miljømæssige konsekvenser, som fremsættes af det berørte lands myndigheder, imødekommes. Dette gælder også, hvis planmyndigheden har taget direkte kontakt med det berørte land myndigheder.

Resultatet af scopingfasen

Resultatet af scopingfasen kan med fordel samles i en oversigt. Denne oversigt kan senere bruges som referenceliste under arbejdet med planforslaget og miljøvurderingen, og efterfølgende til at kontrollere, om den gennemførte miljøvurdering har behandlet de miljøparametre, som i scopingfasen var udpeget som væsentlige.

Den kan også anvendes som dokumentation for resultatet af scopingfasen og dermed senere som dokumentation for, at miljøvurderingen vitterlig har behandlet de miljøforhold, som særligt er blevet fremhævet i planlægningens indledende fase.

Miljørapporten

Miljørapporten må gerne udgøre en del af planredegørelsen, men bør i så fald fremstå som et samlet selvstændigt kapitel. I miljørapporten skal fastlægges, beskrives og vurderes den eller de sandsynlige væsentlige virkninger på miljøet, som må forventes at kunne opstå som følge af planens eller programmets realisering. Heri indgår også eventuelle virkninger uden for det geografiske område, som planen eller programmet dækker. Endvidere skal der i miljørapporten også fastlægges, beskrives og vurderes rimelige alternativer til planen eller programmet.

Miljørapporten skal indeholde en skitsering af planens eller programmets indhold og hovedformål, forholdet til anden planlægning, en beskrivelse af det relevante miljø og de miljøforhold, som kan blive væsentligt berørt.

I miljørapporten skal planmyndigheden forholde sig til de miljømål, der er fastlagt for det berørte område, og områdets miljø. Planmyndigheden skal også beskrive, hvilke foranstaltninger planen eller programmet indeholder for at undgå disse påvirkninger af miljøet og begrunde, hvorfor planens løsning er valgt i lyset af de beskrevne alternativer. Endelig skal miljørapporten indeholde et overvågningsprogram samt et ikke teknisk resume.

Alternativer, bl.a. 0-alternativet

Lovens krav til valg af alternativer er først og fremmest et krav om at beskrive det såkaldte 0-alternativ. Det vil sige den situation, hvor planen og programmet ikke besluttes gennemført.

Det er i den forbindelse vigtigt at gøre sig klart, at 0-alternativet ikke nødvendigvis betyder status quo, men betyder en fremskrivning af den udvikling, som må forventes uden den foreslåede plan eller program.

0-alternativet kan i visse situationer godt vise sig at indebære større påvirkninger af miljøet end, hvis planen eller programmet blev gennemført. 0-alternativet er således ikke nødvendigvis den miljømæssigt mest skånsomme løsning.

Udover 0-alternativet må planmyndigheden forventes også at være forpligtet til at medtage de alternativer, som berørte myndigheder er fremkommet med i forbindelse med den indledende høring, og tillige forslag, som måtte være fremkommet under drøftelser i eksempelvis kommunalbestyrelsen eller byrådet.

Detaljeringsniveau

Miljørapportens detaljeringsniveau bør afpasses efter planen eller programmet detaljeringsniveau. Det giver således ingen mening at gennemføre en meget detaljeret miljøvurdering med præcise beregninger af de forventede påvirkninger, hvis planen eller programmet kun fastlægger meget overordnede eller grove rammebetingelser for fremtidige projekter eller arealanvendelser.

Beskrivelsen af de miljømæssige vurderinger bør afspejle de rammer eller det råderum, der er knyttet til planen eller programmet. Det kan indebære, at netop usikkerheden i miljøvurderingerne, som skyldes planen eller programmets rummelighed, kan afstedkomme en højere grad af præcision i planen eller programmet med det sigte at forebygge eventuelle uønskede påvirkninger af miljøet.

Der er således et tæt samspil mellem planen eller programmets detaljeringsniveau og indholdet af miljøvurderingen og dennes præcision.

Miljøoplysninger

Kravet til de oplysninger, der som minimum skal fremgå af miljørapporten, fremgår dels af bilag 1 til loven, dels af de krav til miljøvurderingen, som er fremkommet ved den indledende høring af de berørte myndigheder. Endelig kan der være rejst krav til indholdet under indledende drøftelser i kommunalbestyrelsen eller byrådet.

Det er især vigtigt, at det brede miljøbegreb, som fremgår af punkt f, bilag 1 til loven, er blevet inddraget, og at dette også umiddelbart fremgår af miljørapporten.

Det brede miljøbegreb omfatter emner som den biologiske mangfoldighed, befolkningen, menneskers sundhed, fauna, flora, jordbund, vand, luft, klimatiske faktorer, materielle goder, landskab, kulturarv. Begrebet kulturarv omfatter blandt andet kirker og kirkeomgivelser, samt arkitektur og arkæologiske hensyn og bevaringsværdier.

Det er væsentligt, at alle de aspekter ved miljøpåvirkningen, som fremgår af fodnoten til punkt f, bilag 1, også er taget i betragtning. Dette drejer sig om de sekundære, kumulative, synergistiske, kort-, mellem-, og langsigtede, vedvarende og midlertidige, positive og negative virkninger.

I den forbindelse er det vigtigt at fremhæve, at de positive virkninger på miljøet ofte har en tilbøjelighed til enten ikke at blive nævnt, idet en plan eller et program, hvis væsentligste miljøpåvirkninger er positive, ofte vælges ikke at blive miljøvurderet med begrundelsen ”ingen væsentlige miljøpåvirkninger”, eller - hvis der gennemføres miljøvurderinger - at få overvægt i den samlede vurdering, idet positive påvirkninger alt andet lige ofte er enten tilstræbt eller ønskelige.

Begge dele er selvfølgelig uhensigtsmæssigt, idet målet er en så velbegrundet og saglig vurdering af planen eller programmets indvirkninger på miljøet som muligt, baseret på anerkendte vurderingsmetoder og redskaber.

Miljørapportens omfang

Miljøvurderingen skal, som allerede nævnt, føre til udarbejdelse af en miljørapport. Begrebet ’miljørapport’ er ikke et udtryk for rapportens omfang, men alene at de miljømæssige vurderinger skal udgøre et samlet, selvstændigt kapitel i redegørelsen, der følger planen. Miljørapporten kan også - hvis det er mere hensigtsmæssigt - være en selvstændig rapport.

Miljørapporten skal således indeholde et afsnit, der kort beskriver indhold, hovedformål af plan- eller programforslaget og eventuelle koblinger til eksisterende planlægning. En status

over de relevante aspekter i den nuværende miljøtilstand samt en vurdering af udviklingen i denne, hvis planen eller programmet ikke gennemføres – det såkaldte 0-alternativ.

Rapporten skal herudover indeholde en beskrivelse af miljøforholdene i områder, hvis miljø kan blive væsentligt berørt af planen eller programmets gennemførelse. Denne beskrivelse omfatter de områder – geografisk og emnemæssigt – som ikke umiddelbart er tænkt at skulle berøres af planen eller programmet, men især berøres indirekte.

Rapporten skal beskrive eksisterende miljøproblemer, som er relevante i relation til planen eller programmet – og især sådanne, som har betydning for Natura 2000 områder eller Habitatområder. Miljøvurderingen skal også rumme en beskrivelse af, hvordan fastlagte miljømål er taget i betragtning i forbindelse med planen – eller programmets udarbejdelse. Disse miljømål findes dels som internationale mål og EU-mål, dels som nationale mål, regionale mål og naturligvis også som lokale mål for miljøkvaliteten.

Rapporten skal dernæst beskrive den egentlige miljøvurdering af plan- eller programforslaget med inddragelse af det allerede tidligere omtalte brede miljøbegreb og de mange påvirkningsaspekter.

Miljørapporten skal beskrive, hvilke foranstaltninger der er planlagt for at modvirke og om muligt ophæve eventuelle væsentlige miljøpåvirkninger som følge af planens gennemførelse, samt en begrundelse for valget af den valgte planløsning blandt de alternativer, som har været overvejet. Desuden skal beskrives, hvorledes vurderingen er gennemført samt de eventuelle tekniske mangler eller mangel på viden, som er opstået under indsamlingen af de krævede oplysninger.

Miljørapporten skal indeholde en beskrivelse af de påtænkte foranstaltninger vedrørende overvågning – et egentlig overvågningsprogram. Se herom senere.

Sluttelig skal miljørapporten indeholde et såkaldt ”ikketeknisk” resumé af den samlede miljørapport. Det ikke tekniske resumé skal skrives i et let tilgængeligt sprog med sigte på, at udenforstående, ikke fagfolk kan forstå, hvilke væsentlige miljømæssige påvirkninger gennemførelsen af planen eller programmet vil afstedkomme.

Overvågningsprogram

De fleste planlæggende myndigheder gennemfører allerede en lang række overvågninger af forskellig karakter – også miljømæssige overvågninger. Det gælder blandt andet overvågninger i forbindelse med opfyldelse af miljømål, udarbejdelse af planredegørelser, periodiske obligatoriske planrevisioner, tilsyn med virksomheder o. lign.

Overvågningsprogrammet i forbindelse med miljøvurderingen af en plan eller et program bør naturligvis tage udgangspunkt i miljøvurderingens konklusioner og de forventede såvel positive som negative væsentlige indvirkninger på miljøet. Samtidig med at disse væsentlige indvirkninger på miljøet søges overvåget, bør det overvejes, hvordan overvågningsprogrammet bedst kan tilrettelægges ud fra den overvågning, der allerede finder sted.

Det er således ikke krav om, at der etableres en selvstændig overvågning i konsekvens af miljøvurderingen af en plan eller et program – tværtimod bør det tilstræbes så vidt muligt at

anvende tilgængelige oplysninger, blot disse opdateres med en hyppighed, der muliggør en hensigtsmæssig overvågning i relation til den pågældende plan.

Kun hvor det ikke er muligt at anvende bestående overvågninger, kan det komme på tale at etablere en for planen eller programmet selvstændig overvågning – dette bør dog som udgangspunkt være undtagelsen.

Høring af myndigheder og offentlighed om miljørapporten

Offentligheden

Den offentlighed, der skal inddrages i forbindelse med miljøvurdering af planer og programmer, er som udgangspunkt den samme kreds, som skal inddrages i forbindelse med høringen over forslaget til plan eller program. Dette gælder imidlertid kun, hvis der i forvejen er bestemmelser om offentlig høring i den lovgivning, som indeholder bestemmelserne om den pågældende plans tilvejebringelse.

Hvis der derimod ikke er bestemmelser om at inddrage offentligheden i forbindelse med udarbejdelsen af planen eller programmet, skal der ved offentligheden forstås den samme definition af offentligheden, som følger af Århus konventionen⁵. Offentlighedsbegrebet er således bredere end det, der følger af forvaltningslovens partsbegreb, og omfatter i mange tilfælde endog foreninger, organisationer og grupper af fysiske og juridiske personer.

Myndigheder, der skal høres

Den planlæggende myndighed skal høre de myndigheder, som planmyndigheden tidligere har fundet kunne blive berørt, og som derfor tidligere er hørt i forbindelse med den nærmere fastlæggelse af undersøgelsesindholdet. Dette gælder også de myndigheder, som i den forbindelse har tilkendegivet *ikke* at have bemærkninger til planmyndighedens forslag til indholdet af miljøvurderingen.

Høringer på tværs af administrative grænser

I tilfælde, hvor et planforslag kan få væsentlig indvirkning på miljøet uden for planmyndighedens geografiske kompetence – f.eks. i en nabokommune – skal den berørte nabokommune inddrages på linie med andre berørte myndigheder. Ligeledes skal den berørte offentlighed i nabokommunen høres på linie med offentligheden i planmyndighedens eget område. Den berørte offentlighed er således ikke begrænset af administrative eller geografiske grænser.

Imidlertid indebærer miljøpåvirkninger, der overskrider landegrænser en mere kompliceret procedure, idet dette fordrer miljøministerens inddragelse, samt inddragelse af nabolandes myndigheder for legalt at kunne sikre den fornødne høring af berørte myndigheder og offentligheden i nabolandet. Konstaterer planmyndigheden således, at planen eller programmet vil kunne påvirke miljøet i et af vore nabolande, og den pågældende plan ikke lader sig ændre, så denne påvirkning kan undgås – skal der snarest muligt rettes henvendelse til miljøministeren for at få igangsat det nødvendige samarbejde med nabolandets myndigheder.

⁵ ”Konventionen om adgang til oplysninger, offentlig deltagelse i beslutningsprocesser samt adgang til klage og domstolsafgørelser på miljøområdet”

Planer og programmer, der kan påvirke miljøet væsentligt i et naboland, kan ikke vedtages endeligt uden miljøministerens samtykke - jf. lovens § 5.

Høringsperiodens længde

Høringsperioden er i loven angivet til minimum 8 uger, dog med den undtagelse, at såfremt den lovgivning, hvorefter planen eller programmet tilvejebringes, indeholder en kortere høringsperiode over forslag til plan eller program, så er det denne kortere høringsperiode, der er gældende. I tilfælde, hvor der ikke i tidligere lovgivning har været offentlig høring over planforslaget, gælder nu lovens minimumskrav på de 8 uger. Høringen omfatter i så fald miljøvurderingen samt forslaget til plan eller program.

Sigtet med høringsperioden er at give såvel de berørte myndigheder som den berørte offentlighed lejlighed til at sætte sig ind i planforslaget og miljøvurderingen med henblik på at kunne fremkomme med synspunkter, som skal indgå i planmyndighedens videre overvejelser. Høringsperioden reelle længde bør derfor undertiden udstrækkes til mere end lovens minimum, specielt når der er tale om komplekse og vidtrækkende planforslag.

Behandling af resultatet af høringen

Efter udløbet af høringsperioden skal planmyndigheden gennemgå de indkomne forslag, bemærkninger og kommentarer til planforslaget og miljøvurderingen med henblik på at skabe et samlet overblik over høringsresultatet og at tage hensyn til forslagene.

Behandlingen af de indkomne forslag, bemærkninger og kommentarer skal gøre det muligt for beslutningstagerne og interesserede at få et samlet overblik over udtalelserne og af planmyndighedens behandling af disse, inden der træffes beslutning om den endelige vedtagelse af planen eller programmet.

Planen eller programmets endelige vedtagelse

Grundlaget for vedtagelsen og den sammenfattende redegørelse

I den endelige udarbejdelse af planen eller programmet skal der være taget hensyn til de miljømæssige konsekvenser og de indkomne udtalelser. I grundlaget for den politiske vedtagelse skal der foreligge en redegørelse – en sammenfattende redegørelse - for, hvordan miljøhensyn er integreret i planen eller programmet, og hvordan miljørapporten og de udtalelser, der er indkommet i offentlighedsfasen, er taget i betragtning, samt hvorfor dén plan, der er indstillet til vedtagelse, er valgt på baggrund af de rimelige alternativer, der har været behandlet. Den sammenfattende redegørelse skal desuden beskrive, hvorledes planmyndigheden vil overvåge de væsentlige miljøpåvirkninger, som planen eller programmets realisering forventes at ville afstedkomme.

Den sammenfattende redegørelse

Denne sammenfattende redegørelse, som kan foreligge i foreløbig form forud for den endelige vedtagelse eller godkendelse af planen eller programmet, må ikke forveksles med den redegørelse, der normalt følger planforslaget, og som kan indeholde miljørapporten.

En endelig vedtaget eller godkendt miljøvurderet plan skal således være ledsaget af:

- Miljørapporten
- Den sammenfattende redegørelse for, hvorledes miljøvurderingen og de gennemførte høringsprocedurer har påvirket planen og beslutningen om at vedtage planen.

Annoncering

Efter planen eller programmets endelige vedtagelse eller godkendelse skal planmyndigheden offentliggøre sin beslutning om, at planen eller programmet er godkendt eller endelig vedtaget, samt oplyse om, hvor planen eller programmet inklusiv den sammenfattende redegørelse er tilgængelig for offentligheden.

Den godkendte eller endeligt vedtagne plan eller program inklusiv den sammenfattende redegørelse skal også sendes til berørte myndigheder samt til miljøministeren.

Overvågning

Overvågningens omfang

Overvågningen tager sigte på at kunne vurdere, om planen eller programmets gennemførelse indebærer de ifølge miljørapporten forventede miljøeffekter.

Dette indebærer naturligt en overvågning af planen eller programmets forventede væsentlige indvirkninger på miljøet – såvel de positive som negative indvirkninger på miljøet.

Overvågningen tager også sigte på at vurdere, om de tiltag, som planen eller programmet indeholder for at undgå eller ophæve væsentlige miljøpåvirkninger, har den ønskede effekt.

For at overvågningen i sig selv ikke skal blive en meget omfattende opgave, er det væsentligt i forbindelse med fastlæggelsen af overvågningsprogrammet at udpege så få og enkle indikatorer som muligt – og helst indikatorer, der bygger på oplysninger fra allerede etablerede overvågningsprogrammer.

Særligt i forbindelse med VVM-tillæg vil det være muligt at basere overvågningen på de oplysninger, som myndighederne får i forbindelse med det løbende tilsyn, der følger af de givne tilladelser og godkendelser – eksempelvis VVM-tilladelsen.

Overvågningens hyppighed

Overvågningens hyppighed hænger i høj grad sammen med, hvilken type plan der er tale om, i hvilket tempo planen realiseres, og muligheden for at ændre planen, hvis uventede og væsentlige ændringer af miljøet skulle indtræffe.

Planer eller programmer med lang tidshorisont giver som regel de bedste muligheder for at justere den pågældende plan eller program som følge af udefra kommende forandringer – dette gælder også utilsigtede eller uventede ændringer i miljøet. I forbindelse med denne type planer og programmer vil en tilrettelæggelse af en overvågningshyppighed, som stemmer overens med eventuelle revisionsbestemmelser, være et godt udgangspunkt. Ved en sådan tilrettelæggelse af hyppigheden kan resultaterne af overvågningen få størst mulig indflydelse på revisionsarbejdet og den videre planlægning.

Andre plantyper har en kort realiseringsperiode eller har en bindende karakter overfor den enkelte grundejer - som lokalplaner efter planloven – og lader sig derfor kun vanskeligt ændre. For disse plantyper sigter overvågningen primært på at forbedre vurderingsmetoder og kendskabet til miljøpåvirkningernes effekt og i langt mindre grad på at skulle føre til ændringer i planerne.

I sådanne tilfælde vil en overvågningshyppighed, der stemmer overens med allerede bestående overvågningsprogrammer, være det mest hensigtsmæssige.

Overvågningen af planer og programmer bør så vidt muligt opsummeres i kommuneplanrevisionerne, hvor de med fordel kan danne udgangspunkt for en samlet overvågning og vurdering af kommuneplanens miljømæssige konsekvenser.

Konsekvenser af overvågningen

Overvågningskravet indebærer ikke en pligt til at ændre planen eller programmet, selvom det skulle vise sig, at de miljømæssige påvirkninger af den pågældende plan eller programs realisering har en anden karakter eller et større omfang end det, der fremgår af miljørapporten. Overvågningens primære sigte er - gennem opfølgning på miljørapporten - at forbedre vidensgrundlaget og mulighederne for at kunne forudsige en planlægnings miljømæssige konsekvenser, og således forbedre redskaberne til brug for miljøvurderingen.

Resultatet af overvågningen vil naturligt også indgå i overvejelser om, hvorvidt en ændret planlægning vil kunne modvirke utilsigtede, uventede eller mere alvorlige miljøpåvirkninger end forudsat i miljørapporten.

Endelig kan resultatet af overvågningen indebære, at planlægningsmyndigheden tager initiativ til at modvirke den uønskede påvirkning af planens realisering, fx gennem særlige miljøtiltag eller lignende.

V. Klageregler og overgangsregler

Overgangsregler

Loven om miljøvurdering af planer og programmer trådte i kraft 21. juli 2004. Loven rummer to overgangsregler.

Den ene overgangsregel indebærer, at planer og programmer, der er påbegyndt inden den 21. juli 2004, kan færdiggøres uden miljøvurdering, hvis planen eller programmet er endeligt vedtaget eller godkendt inden den 21. juli 2006.

Den anden overgangsregel er, at miljøministeren i særlige tilfælde kan fravige, at planen eller programmet skal være endeligt vedtaget eller godkendt inden den 21. juli 2006. En fravigelse forudsætter dog, at ministeren underrettes så tidligt som muligt om den manglende mulighed for at overholde tidsfristen, samt at der findes en særlig begrundelse for at fravige.

For at en planlægning er igangsat, skal det være muligt at fastlægge tidspunktet for igangsættelsen, hvilket for eksempel kan ske ved henvisning til mødereferater, arbejdsudkast eller notater, som dokumenterer, at arbejdet er i gang, og som er omfattet af reglerne om aktindsigt.

Hvis en plan eller et planforslag ophæves helt på grund af retlige mangler, vil en eventuel efterfølgende planlægning være at betragte som ny planlægning og ikke en fortsættelse af den ophævede plan. Dette indebærer i givet fald, at lovens bestemmelser om miljøvurdering vil være fuldt gældende for den efterfølgende planlægning. Tilsvarende gør sig gældende i forbindelse med planlægning, der igangsættes med henblik på at lovliggøre fysiske forhold i strid med gældende planer.

Klageregler

Klagereglerne følger de klagebestemmelser, der er gældende i henhold til de regler, som planen eller programmet udarbejdes efter.

For planer, der udarbejdes efter planloven, kan der klages over retlige forhold. Det betyder blandt andet, at der kan klages over kommunens afgørelse om ikke at ville gennemføre en miljøvurdering af en plan.

Der vil også i forbindelse med planer efter planloven, hvor der foretages miljøvurdering, kunne klages over manglende opfyldelse af kravene til miljørapporten og manglende opfyldelse af lovens proceduremæssige krav, herunder krav til offentliggørelse og afgrænsningen af, hvilke myndigheder der ifølge loven har rettigheder som berørt myndighed. Endvidere vil der også kunne klages over retlige mangler i den sammenfattende redegørelse.

Del II

1. Organisering af miljøvurderingsarbejdet

Hvem skal involveres i en miljøvurdering? Er det en enkelt person eller et team som miljøvurderer? Hvilke kompetencer er nødvendige for at udføre en miljøvurdering? Hvilke modeller for organisering kan anvendes og med hvilke fordele og ulemper?

En vigtig forudsætning for en vellykket miljøvurdering er, at arbejdet organiseres hensigtsmæssigt fra starten. Det er selvfølgelig også vigtigt, at ledelsen bakker 100 % op. Dette betyder, at ledelsen er med undervejs i processen og afsætter nødvendige ressourcer til at udføre arbejdet.

Jævnfør lovgivningen er der visse minimumskrav til indholdet af miljøvurderingen. Det er op til myndigheden selv at bestemme dels yderligere krav til indholdet, dels antallet og sammensætningen af medarbejdere, som involveres i miljøvurderingen, dels hvordan arbejdet gennemføres. Disse valg afhænger bl.a. af den eksisterende organisering og kultur hos den enkelte myndighed.

Enkeltperson eller team?

Et grundlæggende valg er, hvorvidt miljøvurderingen skal udføres af enkeltperson eller af et team. En miljøvurdering er kendetegnet ved at berøre et bredt spekter af miljøforhold, og ved at bevæge sig ind på flere afdelings- og forvaltningsområder. Derfor er det nødvendigt at organisere miljøvurderingen med vis grad af tværfaglighed.

De beslutninger, den ansvarlige myndighed træffer i miljøvurderingen, er baseret på både facts og værdier. Hvorvidt en given udvikling forventes at få positiv, neutral eller negativ indvirkning på miljøet, vil ofte afspejle faglighed, indsigt og værdier hos de personer, der foretager vurderingen. I en teamorganisering er der bedre mulighed for at vurdere virkninger på et bredere grundlag, end hvis vurderingen kun foretages af én person. Hvis ikke der vælges en form for teamorganisering, bør et udkast til vurdering gennemgås kritisk af person(er), som ikke direkte er involveret i den pågældende plan eller program. Det kan være en fagspecialist, kollegaer fra andre afdelinger eller eksperter udefra.

VEJLEDNING

Miljøvurdering udføres af en person eller et team som:

- skal kunne sikre sammenhæng og koordinering mellem miljøvurderingen og planudarbejdelsen.
- har erfaring med miljøvurderingsmetoder og/eller er i stand til at trække på erfaring fra andre.
- har en dækkende faglighed og erfaring til at vurdere miljøpåvirkninger ud fra et bredt miljøbegreb.
- har ledelsesmæssig opbakning og de nødvendige ressourcer til rådighed.
- skal kunne foretage og præsentere en afbalanceret vurdering.
- skal kunne formidle miljøvurderingen tilfredsstillende for såvel politikere som offentlighed.
- skal sikre en erfaringsopsamling på miljøvurderingen til kommende miljøvurderinger.

Flere modeller at vælge i mellem

En miljøvurdering kan gennemføres efter flere modeller. Nedenstående er eksempler på, hvordan arbejdet kan organiseres. Der er mange kombinationsmuligheder modellerne i mellem, og hver model har sine fordele og ulemper.

<i>Miljøvurdering udføres af:</i>	Fordele	Ulemper
I huset af én enkelt person, som ikke skriver plan/program	<ul style="list-style-type: none"> - Tidsbesparende. - Stor erfaringsopsamling om miljøvurdering hos én person. 	<ul style="list-style-type: none"> - Sårbar i fht. personaleændringer. - Miljøvurderingen baseres alene på én persons faglighed. - Risiko for at miljøvurdering ikke påvirker planen tilstrækkeligt.
I huset af et team, som helt/delvist skriver plan/program	<ul style="list-style-type: none"> - Udnytter og puljer husets egne fagligheder og kompetencer. - God mulighed for en iterativ proces mellem miljøvurdering og udarbejdelse af plan/program. - Opbygger fælles kompetence i miljøvurdering. 	<ul style="list-style-type: none"> - Myndigheden har de første gange ikke erfaring med miljøvurdering. - Risiko for, at miljøvurderingen ikke påvirker planen.
Medarbejdere, som er ansvarlige for plan/program	<ul style="list-style-type: none"> - Koordinering mellem plan og miljøvurdering. - Medarbejder kender planen godt og har rig mulighed for at lade miljøvurderingen påvirke. - Fælles bevidsthed og erfaringsudveksling. 	<ul style="list-style-type: none"> - Ressourcekrævende, idet mange medarbejdere skal opbygge miljøvurderingskompetence. - Miljøvurdering farves af den enkeltes faglighed og værdier med risiko for værdiladning.
I huset med ekstern konsulentbistand	<ul style="list-style-type: none"> - Lokal indsigt og fagligheder kombineres med ekstern miljøvurderingskompetence. - Mulighed for at få sparring undervejs – især første gang. - Sikrer uafhængighed/nye idéer. 	<ul style="list-style-type: none"> - Risiko for at miljøvurderingen ikke følger udviklingsprocessen af planen.
Konsulent skriver både miljøvurdering og plan/program	<ul style="list-style-type: none"> - Sikre ekspertise indenfor miljøvurdering. - God til erfaringsopbygning. - Sikrer uafhængighed/nye idéer. 	<ul style="list-style-type: none"> - Muligvis begrænset lokal indsigt. - Økonomisk krævende. - Risiko for, at erfaring ikke videregives til myndighed.

EKSEMPEL

Lokalplan og miljøvurdering følges ad - Organisationsprincip fra Aalborg Kommune

Dem, der har ansvar for at udarbejde en lokalplan, har også ansvaret for miljøvurderingen.

Miljøafdelingen bidrager med input og hjælper med at udarbejde miljøvurderingen.

Den planansvarlige:

- vurderer om miljøvurdering skal udføres (screening).
- igangsætter arbejdet og miljøvurderer (scoping m.v.) .
- kan kontakte miljøafdelingen.

Bemærk: Miljøvurdering skal introduceres, så man skaber en forståelse bredt i organisationen for formålet

Når den ansvarlige myndighed vælger organiseringen af arbejdet med miljøvurderingen, må der tages højde for modellernes mulige ulemper, jævnfør nedenstående vejledning.

VEJLEDNING

Gode råd til forskellige organisationsmodeller:

- Udføres miljøvurderingen af én enkelt person, som ikke skriver planen, er det vigtigt at:*
 - sikre sparring og kvalitetssikring af miljøvurdering - intern eller eksternt.
 - sikre dokumentation og gennemsigtighed for senere miljøvurderinger.
- Udføres miljøvurderingen i huset af et team, som helt/delvist skriver planen, er det vigtigt at:*
 - sikre personoverlap mellem miljøvurderingsteams - for at sikre erfaringer deles.
 - sikre god koordinering mellem team og de, som skriver plan/program
- Udføres miljøvurderingen af den person, som er ansvarlig for planen, er det vigtigt at:*
 - sikre god information/uddannelse samt løbende erfaringsudveksling.
 - sikre sparring/kvalitetssikring af miljøvurderingen - intern eller eksternt.
- Udføres miljøvurderingen i huset med eksternt konsulentbistand, er det vigtigt at:*
 - sikre løbende og tæt dialog med konsulent.
 - sikre et velafgrænset opdrag til konsulent.
- Udføres såvel miljøvurderingen som planen af konsulent, er det vigtigt at:*
 - sikre løbende og tæt dialog med konsulent.
 - sikre dokumentation og gennemsigtighed for senere miljøvurderinger.

EKSEMPEL

Miljøvurdering af kommuneplan 2001 i team - Organisationsprincip fra Hillerød Kommune

Miljøvurdering foregik i et team af fire miljømedarbejdere. Én af de fire medarbejdere deltog i kommuneplan-gruppen og skrev Agenda 21 afsnittet. Kommuneplangruppen, som bestod af medlemmer fra alle direktørområder, havde det overordnede ansvar for miljøvurderingens endelige udformning i planforslaget

Miljømålene fra Miljøplan 1999 var den politiske udmelding på miljøområdet, og miljømålene dannede udgangspunkt for de parametre, der indgik i miljøvurderingen.

De medarbejdere, som nu har erfaring med miljøvurdering, fungerer som en slags konsulenter i forbindelse med fremtidige miljøvurderinger, herunder miljøvurdering af sektorplaner.

Bemærk: Metode bør udvikles i mere end én afdeling for at sikre forankring i andre afdelinger.

Inddragelse af borgere og interesseorganisationer

Udover konsulenter er der selvfølgelig mulighed for at inddrage både borgere og interesseorganisationer. Myndighederne kan inddrage eksisterende grupper, som fx. Agenda 21 grupper og borgerpaneler. Myndigheder kan på et tidligt tidspunkt identificere offentlighedens interesser, som ellers vil kunne lede til behov for yderligere undersøgelser senere i processen. Offentligheden og interesseorganisationer har ofte en stor faglig indsigt, som aktivt kan benyttes i miljøvurderingen.

I forbindelse med organisering af miljøvurderingsarbejdet kan myndigheden overveje følgende:

- *Hvilke kompetencer er der brug for?*
- *Med hvilken model for organisering fås de nødvendige kompetencer bedst på banen?*
- *Skal en enkelt person eller et team udføre miljøvurderingen?*
- *Hvordan skal ansvaret fordeles mellem den, som har ansvar for planen, og de/den, som gennemfører miljøvurderingen?*

2. Opstilling af lokale mål for miljøvurdering

Hvorfor er lokale mål centrale i arbejdet med miljøvurderinger? Hvordan opstilles mål for miljøet? Hvordan koordineres miljøvurdering og vedtagne mål for en bæredygtig udvikling? Hvordan kan specielt lokal Agenda 21-strategier være relevante for miljøvurderingerne?

Brug af lokale mål i miljøvurderingen

Myndighederne skal i miljøvurderingen tage hensyn til en række miljøforhold.

For at gøre miljøvurderingen praktisk gennemførlig er det nødvendigt at afklare, hvad der menes med de forskellige miljøforhold. Det kan ske ved at opstille *miljømål* knyttet til de enkelte miljøforhold. Mål angiver en ønsket retning, fx 'reducere luftforurening' eller 'forbedre den menneskelige sundhed'.

For hvert miljømål kan vælges *indikatorer*, som er måling af et miljøforhold over rum og tid. Indikatorer vil typisk kunne anvendes, når miljøtilstanden skal beskrives og overvåges. Mål og indikatorer kan anvendes, når den miljømæssige indvirkning skal vurderes.

EKSEMPEL

<i>Miljøforhold</i>	Menneskers sundhed.
<i>Miljømål</i>	Mindske støjbelastning af boliger. Nedbringe trafikens sundhedsmæssige konsekvenser. Øge trafiksikkerheden.
<i>Indikatorer</i>	Andel af støjbelastede boliger. NO _x emissionsniveau. Uheldsstatistik.

Valg af miljømål

Myndighederne har allerede mange mål formuleret i de eksisterende strategier, politikker, planer og programmer. En udfordring vil derfor i mange tilfælde være at få et overblik over de vedtagne mål – også i forhold til, hvilke emner der eventuelt ikke er dækket af mål i dag.

Når myndigheden vælger mål, er det vigtigt, at målene er entydige og ikke kan fortolkes forskelligt. Fx er 'mindske belastning af boliger med trafikstøj' mere entydig end 'mindske støjpåvirkning'.

Det er også vigtigt at sondre mellem geografiske niveauer ved opstilling af mål. Mål for et lokalt område kan godt medføre en negativ påvirkning på et nationalt mål. Fx kan et mål om at reducere støjbelastningen fra trafik i et lokalområde indebære trafikomlægninger, som indebærer længere transport - og dermed mulighed for øget trafik- og støjbelastning i andre områder. Hertil kan der også ske øget udslip af bl.a. CO₂ til atmosfæren.

I bilag A er vist eksempler på miljømål knyttet til de forskellige miljøforhold angivet i loven. Listen kan bruges som inspiration og er på ingen måde udtømmende.

Koordinering mellem mål

Arbejdet med miljøvurdering af planer og programmer lægger op til, at myndighederne koordinerer deres mål på miljøområdet og sikrer, at disse mål inddrages i miljøvurderingsarbejdet.

Myndighederne udarbejder mange forskellige planer og strategier, som indeholder mål for miljøet – fx: Kommuneplan, planstrategi, lokal Agenda 21-strategi, spildevandsplan, vandforsyningsplan, affaldsplan, naturplan samt politikker for sundhed.

VEJLEDNING

Miljømål kan bruges som inspiration til arbejdet med en ny plan. Hvis miljøet tænkes ind i planen fra start, vil det begrænse arbejdet med miljøvurdering.

Hos myndigheder, hvor de forskellige planer og strategier er koordineret, vil der være rig mulighed for at skabe en synergi - til fordel for miljøet og troværdigheden af planerne.

Koordinering med lokal Agenda 21-strategi

Kommunerne kan med fordel koordinere deres arbejde med miljøvurdering med deres lokal Agenda 21-indsats.

Kommunerne har i 2003/04 vedtaget den første generation af lokal Agenda 21-strategier. I Miljøministeriets vejledning til lokal Agenda 21-strategier er det anbefalet, at lokal Agenda 21-strategierne indeholder de fire strategiske niveauer: Status, mål, handling og evaluering. Hvert af de fire strategiske niveauer i lokal Agenda 21-strategien kan koordineres med miljøvurderingen af planer og programmer.

VEJLEDNING

Koordinering mellem miljøvurdering og lokal Agenda 21 strategi:

<i>Status</i>	kan anvendes i relation til den 'nuværende miljøstatus', som skal være indeholdt i miljørapporten
<i>Mål</i>	kan anvendes i forarbejdet til en plan med henblik på at indarbejde miljøhensyn i planen
<i>Handlinger</i>	kan anvendes i forarbejdet til en plan med henblik på at indarbejde miljøhensyn i planen
<i>Evaluering</i>	kan koordineres med det lovpligtige overvågningsprogram i tilknytning til miljøvurderingen

Kommuner vil sikkert opleve, at arbejdet med lokal Agenda 21-strategi kan udgøre et solidt grundlag for miljøvurdering af planer og programmer. I det hele taget lægger arbejdet med miljøvurdering op til, at kommunerne giver miljøforhold i planlægningen en større opmærksomhed – helt i tråd med lokal Agenda 21 bestemmelserne.

Fordele ved at opstille lokale miljømål til brug for miljøvurderingen er:

- *At myndigheden får et overblik over egne mål knyttet til de enkelte miljøforhold*
- *At myndigheden opnår en konkretisering af de forskellige miljøforhold, som letter selve miljøvurderingen.*

3. Miljøvurderingens trin og dokumenter

Den ansvarlige myndighed har metodefrihed, når en plan skal miljøvurderes. I det følgende præsenteres en metode til inspiration for arbejdet med miljøvurderinger, men andre metoder kan naturligvis anvendes. Miljøvurderingen kan deles i nedenstående trin, og der er to lovpligtige dokumenter.

VEJLEDNING	
Miljøvurderingens trin	
Screening med høring (eller)	- Vurdering af, om en plan kan have væsentlige miljøkonsekvenser. De berørte myndigheder høres, inden den ansvarlige myndighed træffer endelig afgørelse om, hvorvidt miljøvurderingen skal gennemføres.
Scoping med høring	- Afgrænsning af miljøvurderingen. Planens væsentlige konsekvenser bestemmes. Eventuelle alternativer (ud over 0-alternativet) opstilles med henblik på en miljøvurdering heraf. De berørte myndigheder høres, inden den ansvarlige myndighed endeligt fastlægger indhold og omfang af miljøvurderingen.
Miljøstatus	- Status for miljøet (inden planen evt. realiseres) herunder vurdering af 0-alternativet. 0-alternativet beskriver den udvikling, der forventes at ske, hvis planen eller programmet ikke realiseres.
Internationale og nationale miljømål	- Relevante miljømål oplistes og i miljørapporten beskrives det, hvordan planen forholder sig til miljømålene.
Miljøvurdering	- Væsentlige konsekvenser for miljøet vurderes. Hvis der er opstillet alternativer ud over 0-alternativet, vurderes de også. Der gives forslag til afbødende foranstaltninger. Miljøhensyn integreres i planen.
Overvågningsprogram	- Der opstilles et overvågningsprogram for væsentlige miljøkonsekvenser.
Offentlighedsfase i 8 uger	- Forslag til plan offentliggøres med miljørapporten.
Vedtagelse	- Forslag til plan vedtages efter eventuelle justeringer.
Overvågning	- Efter vedtagelsen kan overvågningen i gang sættes.

VEJLEDNING	
Miljøvurderingens dokumenter	
Miljørapporten	- Den skriftlige dokumentation for miljøvurderingen. Miljørapporten skal indeholde de oplysninger, som er listet i lovens Bilag 1. Miljørapporten offentliggøres sammen med forslag til plan.
Den sammenfattende redegørelse	- Den skriftlige dokumentation for, hvordan den ansvarlige myndighed har taget hensyn til miljørapporten og udtalelser fra andre myndigheder og offentligheden.

Planproces og miljøvurdering

Miljøvurderingen gennemføres, mens planen eller programmet udarbejdes. En tæt sammenhæng mellem planproces og miljøvurdering vil kvalificere begge dele. Den beskrevne metode gennemløbes – gerne som en iterativ proces - gennem planforløbet. Når et forslag til

plan er udarbejdet, er der en 8 ugers offentlighedsperiode. Disse 8 uger kan passende falde sammen med de 8 ugers offentlighed, som fx planlovens plantyper altid skal igennem. For visse sektorplaner er det nyt med offentlighedsperioder.

4. Screening med høring

Hvordan afgør den ansvarlige myndighed, om en plan eller program skal miljøvurderes? Hvem er de berørte myndigheder? Hvornår skal de berørte myndigheder høres? Hvilke informationer skal de berørte myndigheder have, når de høres om spørgsmålet om screening? Hvornår kan den ansvarlige myndighed forvente at få svar fra de berørte myndigheder? Hvem afgør i sidste ende, om der skal gennemføres en miljøvurdering?

I screeningen skønnes det, om en plan eller program (eller ændringer heri) indebærer en sandsynlig væsentlig indvirkning på miljøet. Screeningen er med andre ord en vurdering af, om en plan eller program skal miljøvurderes eller ej.

Nogle planer og programmer skal altid miljøvurderes. De fremgår lovens §3, stk. 1, mens undtagelser herfra fremgår § 3, stk. 2. Screeningen går derfor ud på at undersøge, om planen eller programmet er omfattet af § 3, stk. 2.

Fokus i screeningen

Screeningens fokus er den konkrete plan eller program. Som start på screeningen beskrives den pågældende plans formål og det overordnede indhold. Beskrivelsen laves så detaljeret, som det er muligt. Planens formål og karakter vurderes, og denne vurdering holdes op imod sårbarheden af de lokaliteter, som kan blive berørt af planen.

Væsentlige miljøkonsekvenser

I screeningen skønner myndighederne helt overordnet, hvilke mulige miljøkonsekvenser en plan eller program kan få. Myndighederne vurderer i samme omgang, hvorvidt disse konsekvenser er væsentlige og derfor skal undersøges nærmere. Til vurdering af væsentligheden skal myndigheden tage lovens § 3 og kriterierne i bilag 2 i betragtning.

Screeningsproceduren

Den ansvarlige myndighed kan i screeningen vurdere *enten*, at den pågældende plan skal miljøvurderes *eller*, at der ikke skal gennemføres en miljøvurdering. Disse to tilfælde er beskrevet nedenfor.

Screening: Der gennemføres en miljøvurdering

Hvis den ansvarlige myndighed vurderer, at en screeningspligtig plan eller program skal miljøvurderes, skal den ansvarlige myndighed ikke høre andre myndigheder vedrørende screeningen. Men de berørte myndigheder skal derimod altid høres i forbindelse med scoping.

Screening: Der gennemføres ikke en miljøvurdering

Hvis den ansvarlige myndighed vurderer, at en screeningspligtig plan eller program ikke skal miljøvurderes, skal den ansvarlige myndighed høre andre berørte myndigheder, om de er enige heri. Det kan gøres på følgende måde:

- Den ansvarlige myndighed vurderer, hvilke myndigheder der kan blive berørte af planen eller programmet. Disse myndigheder skal høres.

- Den ansvarlige myndighed sender en beskrivelse af planen eller programmet til de berørte myndigheder. Denne beskrivelse skal være så konkret, at de berørte myndigheder kan forholde sig til formål, karakter og overordnede indhold i den kommende plan.
- De berørte myndigheder skal i høringsprocessen skønne, om planen kan forventes at få væsentlige miljøkonsekvenser. De berørte myndigheder skal udelukkende rette fokus på de forhold, som netop de har viden om.
- De berørte myndigheder skal melde tilbage til den ansvarlige myndighed, om hvorvidt de vurderer - og i givet fald hvorfor - at en konkret plan eller program skal miljøvurderes.
- Den ansvarlige myndighed skal afvente svar fra de berørte myndigheder, før arbejdet med miljøvurdering og forslag til plan eller program kan videreføres og afsluttes.
- Den ansvarlige myndighed skal offentliggøre resultatet af sin beslutning i dagspressen, hvis en screeningspligtig plan eller program, som et resultat af screeningen, ikke vil blive miljøvurderet. Men inden da skal resultatet af høringen af de berørte myndigheder være indgået i beslutningen.

Berørte myndigheder

Den ansvarlige myndighed må i hvert enkelt tilfælde afgøre, hvilke myndigheder der kan blive berørt. Hvis den ansvarlige myndighed er i tvivl om, hvorvidt en myndighed vil blive berørt eller ej, bør den pågældende myndighed høres. Herved undgås det, at planprocessen kommer til at trække ud, fordi en berørt myndighed ikke er blevet hørt.

Det må forventes, at det svar, en myndighed giver i forbindelse med screeningen af en plan eller program, er dækkende for hele myndighedens organisation.

Svarfrist fra de berørte myndigheder

Der er ingen frist for, hvornår de berørte myndigheder skal svare. Men alle hørte myndigheder skal svare. En acceptabel svarfrist kunne være 4-6 uger. For at minimere ventetiden, skal alle berørte myndigheder have tilsendt de relevante oplysninger fra start. De elektroniske medier giver god mulighed for at give andre myndigheder adgang til relevante informationer om en konkret plan eller program.

Hvornår i planprocessen gennemføres høringen om screening?

Høringen af berørte myndigheder om, hvorvidt en plan skal miljøvurderes, gennemføres, inden planforslaget udarbejdes. Jo tidligere høringsmaterialet udsendes, jo tidligere kan et svar forventes fra de berørte myndigheder.

I løbet af screeningen skal den ansvarlige myndighed have gennemført følgende:

- *Undersøgt, om der skal gennemføres en obligatorisk miljøvurdering.*
- *Undersøgt, om planen eller programmet er omfattet af § 3 i Lov om miljøvurdering.*
- *Vurderet de forventede miljøkonsekvenser i henhold til væsentlighedskriterierne i bilag 2.*
- *Taget stilling til, om myndigheden selv vurderer, at planen skal miljøvurderes.*
- *Hvis den ansvarlige myndighed vurderer, at planen skal miljøvurderes, skal myndigheden gennemføre miljøvurderingen.*
- *Hvis den ansvarlige myndighed derimod vurderer, at planen ikke skal miljøvurderes, skal den høre de berørte myndigheder.*
- *Hvis de berørte myndigheder heller ikke vurderer, at der skal gennemføres en miljøvurdering, skal den ansvarlige myndighed offentliggøre, at der ikke gennemføres en miljøvurdering.*

5. Scoping

Hvilke miljøforhold skal indgå i miljøvurderingen? Skal der udover 0-alternativet indgå andre alternativer – og i så fald hvilke? Hvilket detaljeringsniveau i miljøvurderingen skal vælges?

Scoping skal lægge rammerne for miljøvurderingen. Den ansvarlige myndighed skal finde frem til de væsentligste forhold, som skal behandles i miljøvurderingen, samt fastlægge, hvilket detaljeringsniveau som egner sig bedst til den specifikke vurdering. Myndigheden skal også tage stilling til, om vurdering af alternativer er relevant.

Afgrænsning af, hvilke miljøforhold der påvirkes, og om der skal udarbejdes alternativer, er ligeledes en vigtig forudsætning for at kunne organisere arbejdet. På dette trin skal myndigheden altså bestemme:

- Omfang og detaljeringsniveau af miljøvurderingen.
- Om der skal behandles alternativer - og i givet fald hvilke.

Resultatet af scoping er en slags disposition for miljørapporten og giver dermed et overblik over det videre arbejde med miljøvurderingen.

Fleksibel afgrænsning

En miljøvurdering er en fortløbende proces, og scoping kan derfor ofte forløbe gennem hele processen. Der kan dukke oplysninger op, som man enten ikke var opmærksom på, eller som blev vurderet anderledes i starten af processen. Det betyder, at myndigheden må ”gå tilbage” til scoping og vurdere, om der skal mere med. Afgrænsningen af miljøvurderingen skal derfor i princippet holdes åben gennem hele processen. I praksis vil de fleste forhold dog være på plads i starten af processen.

Valg af miljøforhold for vurdering

Når indholdet af planen er ved at tegne sig, skal det overvejes, hvilke miljøforhold der vil kunne blive påvirket, når planen føres ud i livet. Det skal vurderes, om påvirkningen vil være væsentlig og dermed skal indgå i miljøvurderingen.

Den ansvarlige myndighed skal som en del af scopingfasen høre andre myndigheder, hvis områder berøres af planforslaget. Herefter kan den ansvarlige myndighed tage endeligt stilling til, hvor omfattende og detaljerede oplysninger der skal indgå i miljørapporten.

Den første vurdering af, hvilke miljøforhold der kan blive væsentligt påvirket, baserer sig på idéer og første skitser omkring planen og de aktiviteter, som forventes at ske. De mere detaljerede dele af planen må miljøvurderes, når de er kendte senere i planprocessen.

Indholdet af miljøvurderingen - som altså fastlægges gennem scoping - skal som minimum opfylde bilag 1's krav til miljørapportens indhold.

Når myndigheden fastlægger miljøvurderingens indhold, er det en god idé at lave brainstorm og workshops. Her kan myndighedens forskellige fagfolk komme med input til fx, hvilke områder

der bliver berørt, hvorvidt de er sårbare eller ej, hvilke miljøforhold der bør vurderes, hvilke alternativer der er relevante osv.

Detaljeringsniveau af miljøvurderingen

Detaljeringsniveauet for oplysninger i miljøvurderingen skal afpasses til den pågældende plan eller programs detaljeringsniveau. Alt andet lige vil en mere konkret og detaljeret plan give mulighed for at lave mere detaljerede vurderinger. Valg af detaljeringsniveau afhænger også af, hvad der planlægges for, og hvor væsentlig ændringen og påvirkningen er. Nedenstående forhold er vigtige at overveje, når myndigheden vælger detaljeringsniveau og omfang i miljøvurderingen:

- Hvor store ændringer medfører planen?
- Er ændringen irreversibel?
- Er der tale om en væsentlig indvirkning på miljøet?
- Er der tale om meget store investeringer, omfattende indgreb i eksisterende forhold eller omfattende teknologiske fornyelser?
- Er der politisk uenighed og usikkerhed?
- Er der stor offentlig interesse eller bevågenhed?
- Hvilke ressourcer er nødvendige til at udføre miljøvurderingen?

Der kan opstå den situation, hvor timingen af miljøvurdering er kritisk i forhold til andre politiske beslutninger. Denne situation kræver særlig opmærksomhed for at sikre, at miljøvurderingen udføres tilstrækkeligt dækkende. Ellers er der risiko for forhaling. Hvis offentligheden har indvendinger, er det muligt, at miljøvurderingen skal gå om.

Høring af myndigheder

I scopingfasen skal andre myndigheder høres i forhold til, hvor omfattende og detaljerede oplysninger, der skal indgå i miljørapporten. Denne høring omkring indhold og detaljering kan, når det er muligt, indtænkes under screening, hvor de berørte myndigheder høres angående behovet for miljøvurdering.

Når berørte myndigheder ønsker bestemte miljøforhold belyst, er de forpligtigede til at fremsende relevante informationer og data til brug for selve miljøvurderingen.

VEJLEDNING

Når berørte myndigheder skal høres, bør den ansvarlige myndighed fremsende følgende information:

1. Beskrivelse af indhold af planen (fx. formålsbeskrivelse, planlagt anvendelse osv.)
2. Typer af aktiviteter, som sandsynligvis vil følge ved planen implementering (fx. ny transportinfrastruktur, ændret arealanvendelse).
3. Eventuelt centrale plandokumenter eller andre relevante dokumenter/undersøgelser.

Hvornår alternativer?

Myndigheden skal vurdere ”de relevante aspekter af den nuværende miljøstatus og dens sandsynlige udvikling, hvis planen ikke gennemføres.” (bilag 1). Dette alternativ skal betragtes som det bench-mark, som planforslaget skal vurderes i forhold til. Alternativet benævnes 0-alternativet.

I miljørapporten skal myndigheden fastlægge, beskrive og vurdere ”rimelige alternativer”. Det er ikke altid, at alternativer er nødvendige. Alternativer er især relevante i situationer:

- Hvor der er tale om en væsentlig ændring i en plan, som vil medføre væsentlige virkninger på miljøet.
- Hvis det drejer sig om store, ikke-reversible beslutninger.
- Hvis det drejer sig om meget store investeringer, omfattende indgreb i det eksisterende og omfattende teknologiske fornyelser.
- Hvis der er politisk uenighed eller usikkerhed omkring, hvad der er den bedste løsning.
- Hvis der er forslag til alternativer fra enten oppositionen eller offentligheden.

Alternativer – hvilke?

Når myndigheden vurderer, at det er relevant at behandle alternativer udover 0-alternativet, kan nedenstående typer af alternativer være vejledende.

VEJLEDNING

Typer af alternativer:

Alternative strategier for *arealanvendelse og lokalisering*, fx.:

- Anderledes anvendelse af et område, der er udpeget til specifik aktivitet eller formål.
- Alternative områder for fx. boligudbygning.

Alternative *metoder og teknologier*, fx.:

- Forskellige metoder for affaldsbortskaffelse inden for en affaldsplan.
- Forskellige metoder for udvikling af et rammeområde i en kommuneplan.

Alternativer for *minimering af behov*, fx.:

- Forskellige tiltag for at reducere behovet for udbygning af infrastruktur for bilisme i byen.

Når myndigheden vælger alternativer, er det vigtigt at sikre:

- At alternativerne er realistiske, dvs. er teknisk, praktisk og økonomisk mulige.
- At alternativer falder ind under den pågældende myndigheds retlige og geografiske kompetence.

EKSEMPEL

Eksempler på alternative løsninger til sikring af et effektivt transportsystem med øget andel af kollektiv trafik, cykling og gang:

- Reducere behov for biltransport ved at lokalisere service tættere på brugere, eller boliger tættere på service.
- Understøtte hjemmearbejdspladser og brug af informationsteknologi.
- Lokalisere service så befolkningen kan klare flere ting på én tur, fx. multifunktionelle bycentre.
- Lokalisere cykelparkering og bussteder mere belejligt end bilparkering.
- Etablere knudepunkter for at sikre hensigtsmæssige skift mellem privat og offentlig trafik.
- Gang/cykelinfrastruktur samt kollektiv transport implementeres, inden bebyggelse tages i brug.

I henhold til bilag 1(h) er der krav om en kort skitsering af grunden til at vælge de alternativer, der har været behandlet.

Resultatet af scoping

Når scoping er gennemført, har myndigheden en disposition for miljøvurderingen. Dette resultat af scoping kan med fordel nedskrives og samles i et ”scopingdokument”.

Scopingdokumentet fungerer derefter som en huskeliste og ramme for det videre arbejde med miljøvurderingen.

VEJLEDNING

Scopingdokument

1. Introduktion (kort introduktion til plan, planprocessen, formål med scopingdokument)
2. Forbindelser med andre planer eller programmer.
3. Miljøforhold til kortlægning af miljøstatus.
4. Områder, der kan blive berørt (kort og/eller beskrivelse).
5. Eksisterende miljøproblemer.
6. Relevante internationale/nationale miljøbeskyttelsesmål.
7. Foreløbig liste over alternativer.
8. Foreløbig afgrænsning af miljøforhold, som skal vurderes, samt detaljeringsniveauet.
9. Datakilder.
10. Gennemførelse af miljøvurderingen (tidsplan, inddragelse af eksperter, offentlighed mv.)
11. Kontaktperson(er) for miljøvurderingen.

Scopingdokumentet fokuserer på dispositionen af miljøvurderingen, mens det mere komplekse indhold og data gemmes til den endelige miljørapport. Det er frivilligt at udarbejde scopingdokumentet.

Planer med for-offentlighedsfase

Er der tale om planer, hvortil der er knyttet en for-offentlighedsfase, er det ikke en pligt at offentligheden inddrages i forhold til miljøvurderingen på dette tidlige trin – men det anbefales.

Efter scoping skal der være:

- *Foretaget en udvælgelse af miljøforhold, som vil kunne blive væsentlig påvirket af planens realisering.*
- *Valgt et detaljeringsniveau for miljøvurderingen.*
- *Overvejet alternativer.*
- *Foretaget høring af berørte myndigheder angående indhold og detaljering af selve miljøvurderingen.*
- *Eventuelt udarbejdet et scopingdokument.*

6. Kortlægning af miljøstatus

Hvad skal beskrivelse af miljøstatus omfatte? Hvor findes eksisterende oplysninger om miljøstatus? Hvordan beskrives 0-alternativet? Hvem leverer oplysninger til miljøstatus? Hvordan koordineres oplysninger fra miljøstatus med den planlagte overvågning?

Miljøstatus er den miljøtilstand, som er i et planlagt område, inden de planlagte ændringer implementeres. Miljøstatus er vigtig i flere henseender:

- Miljøstatus er den nuværende tilstand, som den planlagte udvikling skal vurderes i forhold til. Miljøstatus udgør således en referenceramme for miljøvurderingen.
- Miljøstatus danner udgangspunkt for 0-alternativet, som altid skal vurderes.

Oplysninger om miljøstatus har til formål at hjælpe med at identificere:

- Miljømæssige ressourcer eller –kvaliteter (fx historiske bygninger, landskaber, sundhedstilstand, tilgængelighed til grønne områder).
- Sårbare miljøforhold (fx grundvandskvalitet, sjældne dyr og planter, naturområder, uforstyrrede landskaber, arkæologi).
- Miljømæssige trusler (fx jordforurening, risikovirkomheder).
- Miljømæssige tendenser (fx øget luftforurening og støjbelastning som følge af øget trafik, befolkningsændringer, ændrede affaldsmængder eller -arter).

Oplysninger om miljøstatus bruges til at vise, hvordan miljøtilstanden er lige nu, og hvordan tilstanden forventes at ændre sig, hvis planen gennemføres.

Den ansvarlige myndighed kan kortlægge og beskrive miljøstatus på mange måder og efter mange metoder. Billeddokumentation er en simpel metode, som kan fortælle meget om status for et område. Statistik er en anden type dokumentation.

Miljøstatus i miljørapporten

Ifølge lovens bilag 1 punkt b, c og d skal miljøstatus omfatte:

- b) relevante aspekter af den nuværende miljøstatus og dennes sandsynlige udvikling, hvis planen eller programmet ikke gennemføres.
- c) miljøforhold i områder, som kan blive væsentligt berørt, dvs. også i områder, som ligger uden for selve planområdet.
- d) relevante, eksisterende miljøproblemer.

Der kan opstå overlap mellem indholdet i c) og d). Derfor kan beskrivelsen af disse to forhold ofte med fordel behandles under ét i miljørapporten. Hvis den ansvarlige myndighed gør det, er det vigtigt at være opmærksom på, at:

- punkt c) ikke kun omfatter miljøproblemer men også miljøkvaliteter.
- punkt d) også omhandler problemer, som ikke nødvendigvis er væsentlige.

Hvilke oplysninger er nødvendige, og hvor er de tilgængelige?

For at rationalisere indsamlingen af miljøoplysninger bør kortlægning af miljøstatus tage udgangspunkt i eksisterende oplysninger om miljøforholdene i det planlagte område.

Eksisterende oplysninger kan i nogle tilfælde findes i kommunale planer og strategier, grønne regnskaber, lokal Agenda 21-strategier, kommuneatlas, kulturmiljøatlas mv.

Også staten har informationer, som vil kunne bruges. Fx er miljøministeren forpligtet til mindst hvert 4. år at udgive en eller flere rapporter, der redegør for miljøtilstanden i landet. Danmarks Miljøundersøgelser (DMU) udarbejder således med jævne mellemrum tilstandsrapporter. Miljøministeriets hjemmeside indeholder oversigter og data om miljøets tilstand. Også andre statslige statusredegørelser kan være yderst relevante i kortlægningsarbejdet.

Amternes overvågning inden for en lang række områder kan med fordel anvendes i kortlægningen af miljøstatus. Men også organisationer som eksempelvis Danmarks Naturfredningsforening (DN), Dansk Ornitologisk Forening (DOF) og lokale museer have relevante oplysninger, som de eventuelt kan stille til rådighed for høringen af berørte myndigheder.

EKSEMPEL

Hvor findes oplysninger om miljøtilstanden?

Det Grønne regnskab - her findes forbrugsopgørelser over el, vand og varme. Det er frivilligt for kommunerne, om de vil udarbejde grønne regnskaber.

Lokal Agenda 21-strategi - her findes ofte en statusbeskrivelse. De emner, som status for miljøtilstanden ofte dækker er: Bæredygtig byudvikling, miljøbelastning og biologisk mangfoldighed. Lokal Agenda 21-strategien er lovpligtig og skal revideres hvert fjerde år.

Miljøhandlingsplan - her findes mål og handlinger indenfor miljøområdet, og eventuelt indgår status i miljøhandlingsplanen. Det er frivilligt for kommunerne, om de har en miljøhandlingsplan.

Statslige tilstandsrapporter - Miljøministeriet udarbejder redegørelser for miljøtilstanden i landet.

Efter indsamling af relevante eksisterende data om miljøstatus for et planlagt område kan den ansvarlige myndighed skabe et samlet billede af miljøstatus.

Nye oplysninger om miljøstatus

I enkelte tilfælde kan det blive nødvendigt at supplere med nye undersøgelser. Dette vil primært være tilfældet i to situationer:

- For detaljerede planer vil supplerende undersøgelser typisk være rettet mod specifikke miljøforhold, som vurderes at kunne blive væsentligt påvirket af den planlagte udvikling.
- Hvis de eksisterende miljøoplysninger er forældede, skal de naturligvis ikke anvendes i miljøvurderingen, da de vil give et misvisende billede. I sådanne tilfælde vil det være hensigtsmæssigt at overveje en ajourføring af data.

Miljøstatus og overvågning bør koordineres

Kortlægning af miljøstatus kan være udgangspunkt for den overvågning af forventede og uventede miljøpåvirkninger, der skal foretages, når planen er gennemført.

Kortlægning af miljøstatus giver overblik over eksisterende miljøoplysninger, samt over hvornår og hvordan disse indsamles. Denne viden kan anvendes direkte, når overvågningsprogrammet skal tilrettelægges.

0-alternativet

Med udgangspunkt i miljøstatus er det muligt at vurdere 0-alternativet. 0-alternativet er den udvikling, som forventes at finde sted, hvis planen ikke gennemføres. 0-alternativet skal altid vurderes. Det skal vurderes på samme vis som planforslaget. Det er afgørende, at 0-alternativet

beskrives og miljøvurderes, så det kan sammenlignes med miljøvurderingen af planforslaget og eventuelle andre alternativer.

Eksempler på 0-alternativer for henholdsvis boligudbygning, havneomdannelse og detailhandelsbyggeri kunne være:

- Boligudbygning med parcelhuse: 0-alternativet kan være, at der ikke bygges flere nye boliger i det pågældende område. Et 0-alternativ kunne også være, at et evt. boligbehov opfyldes med en anden placering i kommunen eller evt. i nabokommunen.
- Omdannelse af havneareal til byformål: 0-alternativet kan være, at havnearealet bevarer den nuværende status.
- Anlæg af et nyt, mindre detailhandelscenter (under 1.000 m²): Alternativet kunne være, at detailhandelsbehovet dækkes inden for de eksisterende rammer.

0-alternativet kan være knyttet til et alternativt mål eller en alternativ lokalitet.

Når miljøstatus er kortlagt, vil følgende foreligge:

- *Kortlægning af miljøstatus omfattende miljøproblemer og -kvaliteter.*
- *En beskrivelse og en miljøvurdering af 0-alternativet.*
- *Eventuelle nye undersøgelser, som er gennemført med henblik på at frembringe de nødvendige oplysninger til kortlægning af miljøstatus.*

7. Nationale og internationale miljøbeskyttelsesmål

Hvor findes miljøbeskyttelsesmål, der er fastlagt på internationalt plan, fællesskabsplan og/eller medlemsstatsplan? Hvordan bestemmes det, hvilke miljøbeskyttelsesmål der er relevante for en given plan eller et program? Hvad kan de internationale og nationale miljøbeskyttelsesmål bruges til i en miljøvurdering? Hvordan relaterer planens mål sig til de internationale og nationale mål? Hvilke forbindelser kan der være mellem planen og andre relevante planer?

I miljørapporten skal det beskrives, hvordan der i planen er taget hensyn til relevante miljøbeskyttelsesmål, der er fastlagt på internationalt plan, fællesskabsplan eller medlemsstatsplan. Formålet er, at hensynene hertil integreres i planen. Miljøbeskyttelsesmål er mål, som vedrører det brede miljøbegreb.

Hvor findes miljøbeskyttelsesmål?

Mål for miljøbeskyttelse kan indplaceres i et hierarki: Internationalt plan, fællesskabs-plan, medlemsstatsplan, regionalt niveau, tværkommunalt niveau, kommunalt niveau og lokalt niveau. Miljøbeskyttelsesmål findes i forskellige strategier, politikker og planer. Blandt disse kan nævnes:

Hvor findes miljøbeskyttelsesmål	Eksempler
Globale konventioner	Fx "Biodiversitetskonventionen"
EU-direktiver	Fx "Vandrammedirektivet", "Habitatdirektivet", "NATURA2000", "Nitratdirektivet", "Drikkevandsdirektivet", "Støjdirektivet"
EU-politikker	Fx "EU's Transportpolitik"
Nationale strategier, Fredninger, Fredsskovpligt, Naturbeskyttelseslovens § 3	Fx "FÆLLES FREMTID – udvikling i balance. Danmarks nationale strategi for en bæredygtig udvikling", "Miljø og sundhed hænger sammen. Strategi og handlingsplan for at beskytte befolkningens sundhed mod miljøfaktorer. 2003" og "Grøn markedsøkonomi".
Nationale sektorhandlingsplaner	Fx handlingsplaner for: Trafik, energi, affald, miljø og sundhed
Landsplanredegørelser	Fx "Et Danmark i balance"
Regionale planer og strategier	Fx regionale udviklingsstrategier og sektorplaner, regionplaner, strategier for grundvandsbeskyttelse, sundhed, handicappede, kriminalpræventiv indsats.
Tværkommunale strategier	Fx affaldsstrategier, planstrategier.
Kommunale strategier og planer	Fx planstrategier, lokal Agenda 21-strategier, sektorplaner og kommuneplaner.
Lokale strategier, politikker og planer	Fx bymidtestrategier, parkeringspolitik, sundhedspolitik, lokalplaner.

Eksemplerne ovenfor er ikke udtømmende, men blot eksempler.

Hvordan udvælges internationale og nationale miljøbeskyttelsesmål?

I scooping-fasen er det fastlagt, hvordan miljøvurderingen afgrænses og hermed også, hvilke miljøforhold der skal vurderes i den konkrete miljøvurdering. Scoping har dermed afgrænset, hvilke miljøbeskyttelsesmål som er relevante for den specifikke plan.

Det er vigtigt, at de nationale og internationale miljøbeskyttelsesmål vælges ud fra de hensyn, som planen henholdsvis op- og nedprioriterer.

Jo mere præcist og målbart et internationalt eller nationalt miljøbeskyttelsesmål er, jo lettere er det at holde planen op mod. Derfor vælges med fordel de internationale og nationale mål, som er formuleret entydigt. Af tidsmæssige årsager vil det være hensigtsmæssigt at undersøge, om de nationale mål dækker fagområdet, inden der også søges blandt de internationale mål.

De miljøbeskyttelsesmål, som er relevante for den enkelte plan, resumeres i miljørapporten og efterfølges af en kort beskrivelse af, hvordan der er taget hensyn til de relevante mål.

Miljøbeskyttelsesmål kan også findes i myndighedens egne strategier og planer, eksempelvis i kommuneplanen og lokal Agenda 21-strategien. Kommunen kan i disse planer og strategier have inddraget hensyn til nationale og internationale mål. I så fald beskrives det i miljørapporten, hvordan der er taget hensyn til mål opstillet i den kommunale plan. Dette vil være en optimal situation, da miljøbeskyttelsesmål her er fuldt integreret i planberedskabet.

Hvordan tages hensyn til miljøbeskyttelsesmål?

Det ideelle, set fra en miljømæssig synsvinkel, er, at planer allerede i tilblivelsesprocessen præges af miljøbeskyttelsesmål. Derfor er det vigtigt at afdække de relevante miljøbeskyttelsesmål så tidligt som muligt i processen. Det er en bagvendt proces at udarbejde en plan og så først bagefter forsøge at inddrage hensyn til miljøet i planen.

Miljøvurderingsprocessen kan medvirke til, at miljøhensyn indtænkes i planen allerede i den første idéfase. Den ansvarlige myndighed kan fx udarbejde en oversigt over kommunale miljøbeskyttelsesmål og relatere dem til internationale og nationale mål. Myndigheden kan efterfølgende tage udgangspunkt i oversigten, hver gang de gennemfører en miljøvurdering.

Forbindelser til andre relevante planer

I miljøvurderingen skal den ansvarlige myndighed vurdere mulige forbindelser til andre relevante planer. Relevante planer og programmer kan dække det samme emne, det samme geografiske område eller naboområdet. Målet er at sikre, at planen er i overensstemmelse med andre relevante planer og programmer. Opgaven vil også hjælpe med at identificere, hvor der kan opstå kumulative virkninger.

Når planen er holdt op mod internationale og nationale mål, vil følgende foreligge:

- *De udvalgte miljøbeskyttelsesmål - disse kan være både internationale og nationale mål.*
- *En beskrivelse af, hvordan planen eller programmet forholder sig til disse miljøbeskyttelsesmål.*

8. Vurdering af virkninger på miljøet samt afbødning

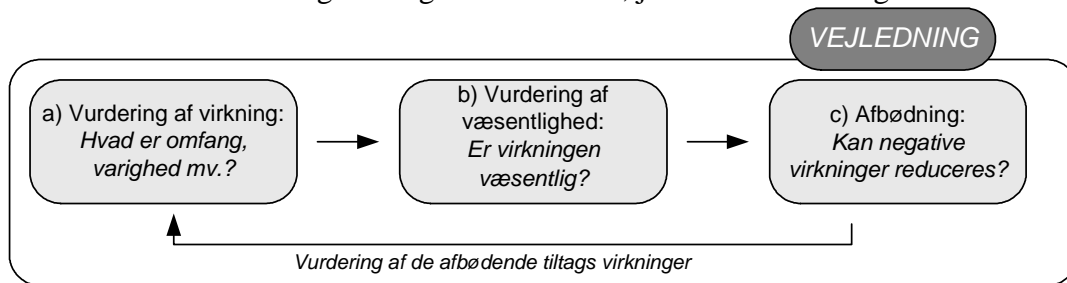
Hvordan foretages selve miljøvurderingen? Hvordan vurderes væsentlighed? Hvad er sekundære, kumulative og synergistiske virkninger? Hvordan vurderes disse? Er der dilemmaer i planen? Hvordan afbødes virkninger på miljøet?

Vurdering af virkninger på miljøet, vurdering af væsentlighed samt afbødning er centrale dele i vurderingen af virkninger på miljøet:

Vurdering af virkninger involverer en bestemmelse af omfang, varighed m.v. af en påvirkning på miljøet.

Vurdering af væsentlighed er at bestemme, om en given påvirkning er væsentlig eller ej. Afbødning handler om at undgå, minimere eller kompensere for de negative virkninger.

Ovenstående tre handlinger hænger tæt sammen, jf. nedenstående figur.

Kvalitativ eller kvantitativ vurdering?

Miljøvurdering af planer vil ofte dække et større geografisk område og forskellige aktiviteter. Det betyder, at der kan være usikkerhed omkring planens sandsynlige virkninger.

Vurdering af virkning på miljøet vil generelt på plan- eller program niveauet være kvalitativ, og kan se ud som fx:

- CO₂-emissionen øges over 15 år.
- Partikelemissionen vil øges mere under scenarium A end under scenarium B.
- Adgangen til bynære grønne områder øges.

Vurdering af virkning kan dog også være mere detaljerede og kvantitative, som fx:

- CO₂-emissionen vil øges med 20 % mellem 2005 og 2015.
- Partikelemissionen øges med 23 % ved scenarium A, og 16 % ved scenarium B.
- Grønne områder reduceres med x %.

Kvantificering er ikke altid praktisk og muligt på planniveauet. I de fleste situationer vil en kvalitativ vurdering være lige så valid og hensigtsmæssig – eksempelvis udtrykt på en skala fra + (positiv) til – (negativ).

”Kvalitativ” skal dog ikke forstås som ’gæt’. Vurdering af virkninger skal understøttes af fx referencer til forskning, fagdiskussioner eller høringen, som har hjulpet dem, der udførte miljøvurderingen, til at nå sine vurderinger. Miljørapporten skal dokumentere eventuelle vanskeligheder som fx tekniske mangler eller mangel på knowhow, der er opstået under miljøvurderingen. Antagelser foretaget i miljøvurderingen skal fremgå tydeligt.

Valg af metode

Der er ingen almen gyldig metode for miljøvurdering. Hver metode har sine fordele og ulemper, og valg af metode må afhænge af den konkrete plan, som ønskes miljøvurderet. Nedenstående tabel viser eksempler på metoder og deres anvendelighed i forhold til at vurdere de miljømæssige virkninger samt vurdere virkningens væsentlighed.

Eksempler på metoder for konsekvensvurdering

Eksempler på metoder	Vurdering af virkninger	Vurdering af væsentlighed	Hvad er målet med metoden?
<i>Ekstern ekspertvurdering</i>	√	√	At få belyst forskellige miljøforhold ud fra fagekspertise.
<i>Offentlig høring</i>	(√)	√	At få den brede offentligheds vurdering af væsentlighedsniveauet.
<i>Borgerpaneler</i>	(√)	√	At få udvalgt en vifte af interesser, der kan høres løbende i processen. Interesseorganisationer kan indgå.
<i>Tværfaglige teams</i>	√	√	At få vurderet miljøforhold ud fra det brede miljøbegreb.
<i>GIS</i>	√	√	At kortlægge data for vurderingen. Kan bruges til fx at beregne arealer og afstande samt vurdere arealkonflikter.
<i>Modellering (fx støj og luft)</i>	√		At beregne fremtidige miljøtilstande med og uden plan/program. Flere modeller anvendt i VVM er mulige.
<i>Matricer og checklister</i>	√		At få et overblik over en række generelle miljøforhold.
<i>Netværksanalyse (årsag – virkning)</i>	√		At få analyseret sammenhæng mellem forskellige miljøforhold. Særlig anvendelige for vurdering af kumulative virkninger.
<i>Cost-benefit analyse</i>		√	At sammenligne fordele og ulemper – opgjort i økonomisk enhed.

Miljøvurderingen skal identificere og præsentere positive og negative virkninger samt anviser måder, hvorpå konflikter kan undgås eller minimeres. Derefter er det op til politikerne at vælge og argumentere for en afvejning og dermed beslutning.

Vurdering af virkninger på miljøet

Planer kan indeholde fx mål, retningslinier, rammer og specifikke aktiviteter. Det er det forventede resultat af planen, der skal miljøvurderes. Før myndigheden kan miljøvurdere, skal der være enighed om, hvad de enkelte dele (mål m.v.) betyder. Den ansvarlige myndighed kan fx have formuleret et mål, der lyder: 'Kommunalbestyrelsen vil minimere brugen af mindre, ikke hensigtsmæssige veje'. For at kunne miljøvurdere er det nødvendigt at vide: Hvad er 'ikke hensigtsmæssige veje'? Hvordan skal trafikken minimeres?

Som en sideeffekt kan miljøvurdering derfor tydeliggøre indholdet i fx mål. Dermed sikres, at planen i højere grad vil blive implementeret som tiltænkt: 'I byområder vil kommunalbestyrelsen minimere brugen af gennemkørende trafik på mindre veje (markeret med rødt på kort x) gennem trafiksanering ved anlæg af vejbump'. Med en sådan præcisering er det mulig at foretage miljøvurderingen.

VEJLEDNING

Spørgsmål, som kan stilles, når man vurderer virkninger på miljøet og væsentligheden heraf:

1. Forudsig hvordan planen vil "se ud", fx.:
 - hvilke aktiviteter bliver mulige eller vil opstå som følge heraf?
 - hvor vil disse aktiviteter sandsynligvis ske?
 - hvornår vil de sandsynligvis finde sted?
2. Udtrykker planen det, som er meningen? Er den entydig? Hvis ikke bør der ske en omskrivning, der tydeliggør meningen.
3. Vurder de sandsynlige miljømæssige ændringer, hvis planen realiseres. Forskel mellem planen og 0-alternativet vurderes ift.: Direkte, sekundære, kumulative og synergistiske virkninger.
4. Analyser ændringerne i forhold til:
 - om de er positive eller negative.
 - deres omfang, fx. vil virkningen være sundhedsskadelig eller påvirke mange eller et stort areal?
 - deres geografiske påvirkning.
 - deres varighed (kort, mellem eller lang sigt).
 - om de er reversible eller irreversible.
 - sandsynligheden for, at de finder sted.

Vurdering af væsentlighed

Hvorvidt en påvirkning vurderes væsentlig eller ej, afhænger af påvirkningens karakteristika og sårbarheden af det påvirkede miljø. Værdi og sårbarhed kan bestemmes på flere måder:

- Er området udpeget som særligt (grundvandsområde, kulturmiljø, landskab m.v.) indikerer det, at der er tale om et område med stor værdi.
- Tilstedeværelsen af værdifulde arter eller naturtyper.
- Områder/bygninger, som bruges af mange mennesker.
- Mennesker, som er særligt sårbare (børneinstitutioner, grupper af mennesker som allerede er påvirket af fx støj), er også et mål for sårbarhed og værdi.
- Jo tættere en indvirkning er på vejledende grænseværdier og standarder, des mere væsentlig er den.

Brug af checklister og matricer

Matricer og checklister kan være en hjælp til at holde miljøvurderingsprocessen struktureret, systematisk og håndterbar. Det er dog meget vigtigt at huske på, at målet med miljøvurdering ikke er at udfylde lister og matricer, men at sikre, at der indtænkes miljøhensyn i planen. Checklister og matricer er blot et redskab hertil, og de kan gøre vurderinger og valg gennemskuelige.

Nedenfor er vist et eksempel på en miljøvurderingsmatrice. I matricen er anvendt miljømål. Eksemplet handler om udbygning af et nyt byudviklingsområde samt etablering af ny vejforbindelse til at servicere det nye boligområde.

Miljøforhold miljømål	Vurdering af virkninger				Uddybning og eventuelle forslag til afbødende foranstaltninger
	0	-	+	+/-	
Sikre menneskers sundhed					
Nedbringe trafikens Sundhedsmæssige konsekvenser		X			Yderligere trafik vil skabe yderligere lokal luftforurening. Påvirkning vurderes dog ubetydelig, idet den øgede luftforurening udgør mindre end 1 % af det nuværende emissionsniveau i området.
Styrke cykling, gang og kollektiv trafik				X	Kan have en væsentlig negativ lokal påvirkning – afhængig af implementering. Det foreslås derfor, at infrastruktur for cykling, gang og kollektiv trafik sikres etableret inden år 2006, dvs. inden boligbebyggelsen påbegyndes.
Mindske belastning af boliger med trafikstøj			X		Væsentlig lokal positiv virkning, idet ny vej aflaster lokalveje i eksisterende boligområder. Det overvejes, hvorvidt lokalvejene nedbygges for at fastholde den reducerede trafik.

0: ingen/neutral, -: negativ, +: positiv +/-: afhænger af implementering.

Ved vurdering af alternativer skal disse kunne sammenlignes, jf. nedenstående eksempel.

Eksempel på sammenligning af alternativer for byudvikling.

Miljømål	Alternativ A: Byudvikling i nordlig udkant af byen		Alternativ B: Byudvikling som fortætning	
	Vurdering	Kommentar	Vurdering	Kommentar
Forbedre tilgængeligheden	-/+	Afstande i byen bliver større – kan genere trafik afhængig af kollektiv trafikforsyning til området.	+	Mulige områder er centralt placeret og giver derfor bedre mulighed for gang og cykling, og mindre afhængighed af bil.
Understøtte værdifulde by- og landskabstræk	-	Visuel virkning. At udlægge et nyt stort område kan betyde, at ledige arealer i byen bliver vanskeligere at udvikle.	++	Samlet byomdannelse i bydelen kan forbedre kvaliteten af områdets nedslidte områder.

Vurdering af kumulative, sekundære og synergistiske virkninger

Miljøproblemer kan være såvel summen af flere små påvirkninger som få større og mere tydelige. Eksempler herpå er: Føringelse af grundvandskvaliteten, ændringer i landskabet samt klimaændringer.

VEJLEDNING

Spørgsmål, der kan inspirere til vurdering af kumulativ indvirkning på miljøet:

1. Hvad er de vigtige og værdifulde miljøforhold? (fx. sårbare naturområder, særlige landskaber, støjfølsomme boligområder, særlige grundvandsområder mv.)
2. Hvilke andre forhold og menneskelige aktiviteter (tidligere, nuværende og fremtidige) vil påvirke de samme miljøforhold?
3. Hvad er indvirkningen af planen set i sammenhæng med de andre aktiviteter?
4. Hvordan kan den kumulative indvirkning håndteres og afbødes?

Udgangspunktet for vurdering af kumulativ indvirkning er en særlig ressource, et økosystem eller en befolkning – ikke planen selv!

Kumulative, sekundære og synergistiske virkninger skal vurderes ved at se på:

- Planen alene: Hvorvidt den i sig selv indebærer en eller flere af disse virkninger.
- Planen i sammenhæng med andre planer eller programmer (både de tidligere, de nuværende og de planlagte aktiviteter).
- Planens synergi med det påvirkede miljø (fx naturområde eller boligområde).
- Synergi mellem forskellige typer af virkninger.

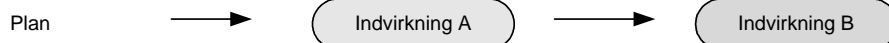
EKSEMPEL

<i>Særligt miljøforhold:</i>	Naturområde med ynglende kongeørne.
<i>Planen indebærer:</i>	Planlagt boligområde med ny vejtilslutning tæt på naturområdet.
<i>Andre aktiviteter i dag:</i>	Råstofgravning, rekreativ adgang via ældre stianlæg, jagt.
<i>Aktiviteter fremover:</i>	Ønske om ny råstofgravning.
Kumulativ virkning: stresspåvirkning.	Væsentlig virkning ud fra en analyse af kongeørnens
<i>Afbødning:</i>	Følgende forhold undersøges: Jagtrestriktioner, flytning af stianlæg, ny tilladelse til råstofindvinding, anden boligplacering og/eller vejtracé.

VEJLEDNING

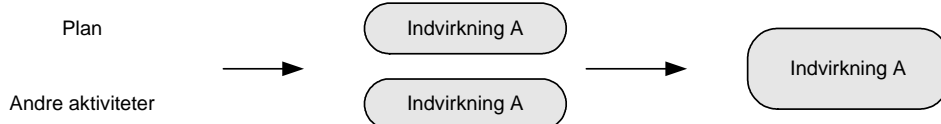
Sekundær indvirkning

= indvirkning, som ikke er et direkte resultat af planen. Eksempelvis sundhedsgener som følge af støjpåvirkning eller reduceret biodiversitet som følge af arealudtag.

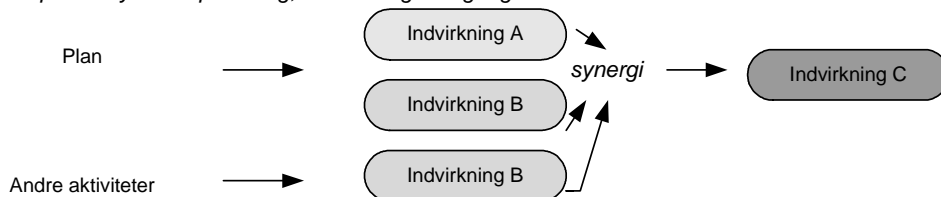
Kumulativ indvirkning

= indvirkning, som er summen af en ændring, der skyldes tidligere, nuværende eller fremtidige aktiviteter sammen med planen. Eksempelvis støj fra forskellige aktiviteter, som tilsammen medfører en væsentlig støjpåvirkning, eller udledning af næringsstoffer til et allerede belastet vandmiljø.

Synergistisk indvirkning

= reaktionen mellem indvirkninger - enten for planen alene eller sammen med andre aktiviteter i et område. Eksempelvis flytning af et indkøbscenter fra bymidte samtidig med reduceret offentlig transport til ny centerplacering, dvs. forringet adgang til centerfaciliteter for folk uden bil.

I arbejdet med at kortlægge og vurdere kumulativ indvirkning anbefales det at inddrage forskellige fagkompetencer, da mange af de kumulative virkninger netop er tværgående.

Vurdering af dilemmaer

For at sikre, at planen er konsistent, kan den ansvarlige myndighed anvende en dilemmamatrice. Det er ikke et lovkrav. Det har at gøre med god planlægning. I dilemmamatricen holdes de forskellige mål i planen op mod hinanden. Dilemmavurdering kan

synliggøre, hvor der er modstrid mellem mål. Formålet er at skabe et bedre grundlag for efterfølgende politiske beslutninger og til brug for overvejelse af afbødning og eventuelt alternativer.

I praksis bliver nogle mål betragtet som mere væsentlige end andre. Dette er vigtigt at inddrage i vurderingen af den interne sammenhæng i planen.

Dilemmamatrice.

	Mål 1	Mål 2	Mål 3
Mål 1		√	X	X
Mål 2			√	?
Mål 3				√
.....				

√ (intet dilemma), X (dilemma) og ? (yderligere information nødvendig).

Afbødning

Hvis der er identificeret negative påvirkninger af en plan eller program, skal der udarbejdes forslag til afbødende foranstaltninger. Formålet med afbødning er:

- At undgå, minimere og/eller kompensere negativ miljøpåvirkninger.
- At sikre, at ingen af de afbødende tiltag i sig selv får en negativ indvirkning.

VEJLEDNING

Bilag 1 (g) krav

Undgå

Minimere

Kompensere

1. Hvordan kan indvirkningen på miljøet undgås?
2. I de tilfælde indvirkning ikke kan undgås - hvordan kan virkning minimeres?
3. I de tilfælde hvor minimering ikke er nok - hvordan kan virkningen kompenseres?

Udover at afbøde de negative virkninger kan den ansvarlige myndighed også se på, om der er mulighed for at øge de positive virkninger af planen.

Afbødende foranstaltninger på planniveauet vil især dreje sig om lokaliseringen og den konkrete udformning af planen. Det kan også være ændrede formuleringer af mål/retningslinier, præcisering af rammer for efterfølgende projekter samt foranstaltninger, som skal tages i betragtning i efterfølgende projekter (eller mere detaljerede planer).

EKSEMPEL

Væsentlig negativ påvirkning af grundvandskvaliteten - hvilke afbødende tiltag er mulige?

Økonomiske	Subsidier for at omlægge intensiv jordbrug til ekstensiv skovbrug.
Regulering	Tinglyse deklaration på grunde, hvor der ikke må anvendes kemiske bekæmpelsesmidler.
Uddannelse/info	Kampagne for minimering af vandforbrug / kemiske bekæmpelsesmidler.
Tekniske	Minimere forbrug gennem bedre dyseteknik ved sprøjtning.
Fysiske	Afstandskrav mellem jordbrug og vigtige indvindingsoplande.

Efter vurdering af virkninger på miljøet samt foreslåede afbødende foranstaltninger skal der være:

- *Foretaget en vurdering af positiv og negativ indvirkning på miljøet omfattende de sekundære, kumulative, synergistiske, kort-, mellem og langsigtede, vedvarende og midlertidige virkninger.*
- *Vurderet, hvilket geografisk niveau og område der vil blive påvirket.*
- *Vurderet, hvorvidt virkningerne er væsentlige eller ej.*
- *Foreslået afbødende foranstaltninger.*
- *Sammenlignet alternativer i de tilfælde, hvor flere er vurderet.*
- *Eventuelt foretaget en vurdering af dilemmaer.*

9. Overvågning

Hvilke miljøpåvirkninger skal overvåges? Hvordan indsamles de nødvendige oplysninger om miljøet? Hvordan udnyttes eksisterende viden og informationer i overvågningen? Hvordan integreres overvågningen i planprocessen?

Overvågning af en plan eller et program omfatter at indsamle, behandle og vurdere miljøinformationer. Overvågningens formål er:

- At sammenholde de reelle, aktuelle miljøpåvirkninger med de påvirkninger, som blev vurderet i miljøvurderingen af planen.
- At identificere og håndtere væsentlige negative virkninger og eventuelt uventede virkninger.
- At indsamle data om miljøstatus til fremtidig brug.
- At sikre, at foreslåede afbødende foranstaltninger føres ud i livet.

Hvilke miljøpåvirkninger skal overvåges?

Overvågningen skal i princippet omfatte de samme miljøforhold, som er vurderet og beskrevet i miljørapporten. Det kan være hensigtsmæssigt, at overvågningen fokuserer på bestemte miljøvirkninger, eller at der inkluderes yderligere aspekter, som ikke var åbenbare under selve miljøvurderingen.

Indsamling af nødvendige miljøoplysninger

Planers indvirkning på miljøet kan overvåges ved at indsamle oplysninger om miljøet både direkte og indirekte:

- Direkte gennem måling af ændringer i miljøet, fx støjniveau.
- Indirekte gennem indsamling af oplysninger om fx emissioner.

VEJLEDNING

Der er kilder på forskellige niveauer, som indeholder miljøoplysninger:

- Projektniveau, fx oplysninger indsamlet i VVM-procedurer.
- Kommunale dokumenter, fx grønne regnskaber og lokal Agenda 21-strategier.
- Nationale/internationale miljøovervågningsystemer, fx NOVANA.

Amter og kommuner har mange informationer, som vil kunne bruges, fx vedrørende natur, miljø, trafikuheld mv. Det kan være givtigt at skabe overblik over eksisterende informationskilder samt art og kvalitet af de informationer, som allerede indsamles - enten hos myndigheden selv eller hos andre myndigheder.

Hvis miljøvurderingen gennemføres, fordi en berørt myndighed har vurderet, at det var nødvendigt, vil det være sandsynligt, at den samme myndighed vil levere data til overvågningen af de forhold, som de har ønsket miljøvurderet. Ofte kan den berørte myndighed have et særligt kendskab til disse miljøforhold. Sandsynligvis gennemfører denne myndighed allerede overvågning af det konkrete forhold. I enkelte tilfælde vil der være behov for supplerende informationer til de oplysninger, som allerede indsamles

Integration af overvågning

I nogle tilfælde vil det være muligt at integrere overvågningen i planprocessen. Afhængig af revisionshyppigheden af den pågældende plan og de virkninger, der overvåges, kan det være

hensigtsmæssigt, om overvågningen integreres i den rullende planlægning. Der vil også kunne ske en samlet overvågning af flere planer og programmer på én gang. Eksempelvis kan overvågningen koordineres for planer, som dækker det samme geografiske område. Herved vil den kumulative virkning også blive afdækket.

VEJLEDNING

Kommuneplanens revision skal tages op hvert 4. år, når planstrategien udarbejdes. Derfor kan det være hensigtsmæssigt med en samlet overvågning af henholdsvis kommuneplanen, planstrategien og de lokalplaner, som udarbejdes i henhold til kommuneplanens rammer.

For planer og programmer, som ikke revideres med faste intervaller, vil det være nødvendigt at fastlægge tidspunkt og hyppighed for overvågningen af den konkrete plan eller program. For en række sektorplaner er der ikke konkrete krav til, hvor ofte de skal revideres.

Organisering af overvågning

Det er vigtigt, at der udpeges én eller flere myndigheder, som er ansvarlige for de forskellige dele af overvågningen: Indsamling, behandling og evaluering af miljøoplysningerne.

Loven kræver, at miljørapporten beskriver de påtænkte foranstaltninger vedrørende overvågning. Heri ligger accepten af, at planprocessen ikke er overstået, samt at det endelige indhold af planen ikke er kendt, når miljørapporten udarbejdes. Der er altså alene tale om påtænkte foranstaltninger. Myndigheden skal overveje, hvad der skal gøres, hvis overvågningen viser uventede negative virkninger på miljøet. Det skal ligeledes afklares, hvem der har ansvaret herfor.

EKSEMPEL

Muligt indhold af et overvågningsprogram

Miljøparameter/mål	Menneskers sundhed og sikkerhed
Hvad skal overvåges (indikator)?	Antal uheld pr. personkm. i bil, på cykel, ved gang
Hvor kommer data fra?	Politiet
Hvor ofte?	Årligt
Hvornår skal der gribes ind?	Ved stigning i uheld > 10% for enhver

Kvalitetssikring med henblik på fremtidige miljørapporter

Overvågningen kan indirekte betragtes som en kvalitetssikring af miljøvurderingen. Gennem overvågningen bliver det klart, om der eventuelt er virkninger af planen, som er blevet overset i miljøvurderingen. Overvågningen kan derfor anvendes i det videre arbejde med miljøvurdering af planer og programmer, ligesom overvågningen kan være med til at fremme, at kvaliteten af miljøvurderinger i fremtidige miljørapporter gives et løft.

Når overvågningen er tilrettelagt, skal følgende være offentligt tilgængeligt:

- *I den sammenfattende redegørelse er beskrevet, hvordan myndigheden vil overvåge, at der ikke sker uventede negative påvirkninger.*
- *I miljørapporten er de påtænkte foranstaltninger beskrevet.*
- *Resultaterne af overvågningen kan indgå i redegørelsen til planent, hvis denne bliver revideret.*

10. Miljørapport, offentlighedsfase og sammenfattende redegørelse

Hvilket detaljerings- og kvalitetsniveau skal en miljørapport have? Hvordan formidles rapportens indhold på en let tilgængelig måde? Hvordan kan myndigheden integrere miljøhensyn, når den udarbejder og vedtager en plan eller program? Hvordan inddrages offentligheden? Hvordan kan myndigheden tage hensyn til miljørapporten, inden planen eller programmet vedtages endeligt? Hvad bruges den sammenfattende redegørelse til?

Miljøvurderingen indebærer, at den ansvarlige myndighed udarbejder to dokumenter med et lovbestemt indhold: En miljørapport og en sammenfattende redegørelse.

Når miljørapporten er offentliggjort sammen med forslaget til plan eller program, er der 8 ugers offentlighedsfase. De bemærkninger, der indkommer i offentlighedsfasen, skal der redegøres for i den sammenfattende redegørelse. Det er den ansvarlige myndighed, som udarbejder den sammenfattende redegørelse i forlængelse af, at planen vedtages politisk.

Miljørapport

Miljøvurderingen dokumenteres i en miljørapport, som skrives parallelt med miljøvurderingsprocessen. Heri fastlægges, beskrives og evalueres miljøforhold, som forventes at blive påvirket væsentligt. Det er en fortløbende proces at udarbejde en miljørapport og integrere miljøhensyn i planforløbet. I arbejdet med miljøvurderingen kan der løbende komme oplysninger, som vil føre til overvejelser om, hvorvidt planforslaget kan ændres, således der kan tages hensyn miljøet.

VEJLEDNING

Arbejdet med miljørapporten kan med fordel være en integreret del af planarbejdet. Miljørapportens indhold kan indgå i planens redegørelse, men den kan også udarbejdes som særskilt rapport.

Miljørapportens detaljeringsgrad

Detaljeringsgraden af de informationer, som indgår i miljørapporten, skal svare til detaljeringsniveauet for den pågældende plan. En tommefingerregel vil derfor være, at en detaljeret plan eller program kræver en detaljeret miljøvurdering, og en overordnet plan eller program fordrer, at miljøvurderingen gennemføres på et overordnet niveau. For en plan eller et program på et overordnet niveau beskrives spillerummet – fx hvad der er muligt. Herefter kan der opstilles detaljerede rammer for den planlagte udvikling.

VEJLEDNING

Miljørapportens hovedoverskrifter kan være:

1. Planens indhold, hovedformål og forbindelse til andre planer
2. Et ikke-teknisk resumé
3. Nuværende miljøstatus
4. Miljøforhold i berørte områder
5. Eksisterende miljøproblemer
6. Miljøbeskyttelsesmål og hensyntagen hertil
7. Alternativer
8. Planens sandsynlige væsentlige indvirkning på miljøet (miljøvurdering)
9. Afbødende foranstaltninger
10. Overvågningsprogram

Miljørapporten skal også indeholde:

- En beskrivelse af de anvendte vurderingsmetoder, tekniske begrænsninger m.v.
- Hovedkonklusioner fra høringer udført som led i scopingfasen.

Endvidere bør miljørapporten beskrive eventuelle kilder, som er brugt i miljøvurderingen.

Miljørapporten skal offentliggøres samtidig med planforslaget. I miljørapporten bør anføres kontaktpersoner, hvis der skulle være opklarende spørgsmål til miljøvurderingen og miljørapporten. Miljørapportens oplysninger bør knyttes til væsentlige indvirkninger på miljøet. For store informationsmængder samt informationer, der sigter for bredt, hindrer en god formidling.

Miljørapportens kvalitet

Miljørapporten skal sikre god information til både offentligheden og de ansvarlige for beslutningerne, dvs. politikerne. Det er vigtigt at kommunikere klart og effektivt til disse parter.

Miljørapporten skal indeholde oplysninger, som er komplette og pålidelige. Endvidere skal miljørapportens indhold være formidlet, så det er til at forstå. En mangelfuld miljørapport kan drage gyldigheden af alle handlinger eller beslutninger, der udføres eller træffes i medfør af den, i tvivl. For at sikre processens kvalitet kan det være hensigtsmæssigt, at der udarbejdes en checkliste, som kan bruges til sikring af, om alle proceduretrin er afviklet hensigtsmæssigt.

Miljørapporten danner efterfølgende grundlag for overvågningen af de væsentlige indvirkninger, der følger af realiseringen af planen eller programmet.

Offentlighedsfase

Offentlighedsfasen skal minimum vare 8 uger. I denne fase kan offentligheden, interesseorganisationer og andre myndigheder komme til orde. Miljørapporten og plan- eller programforslaget skal være offentligt tilgængeligt. Det vil være hensigtsmæssigt om den ansvarlige myndighed inviterer til debat. De eventuelle bemærkninger, som indkommer i offentlighedsfasen, skal indgå i den sammenfattende redegørelse, som den ansvarlige myndighed skal udarbejde.

Sammenfattende redegørelse

Når offentlighedsfasen er slut, skal den ansvarlige myndighed sammenfatte og konkludere på de bemærkninger, der er kommet. Det gøres i den sammenfattende redegørelse. Heri beskriver myndigheden også, hvordan der i planen er taget hensyn til bemærkningerne fra offentligheden, interesseorganisationer, berørte myndigheder m.fl.

VEJLEDNING

Den sammenfattende redegørelse skal svare på følgende spørgsmål:

- Hvordan er miljøhensyn integreret i planen?
- Hvordan er miljørapporten taget i betragtning?
- Hvordan er udtalelser, der er indkommet i offentlighedsfasen, taget i betragtning?
- Hvorfor er netop den vedtagne plan valgt ud fra de behandlede alternativer?
- Hvordan vil myndigheden overvåge de væsentlige miljøpåvirkninger af planen?

Den sammenfattende redegørelse kan indgå i den indstilling til politisk behandling, som ofte følger et forslag til en plan eller program, der skal vedtages endeligt. Den sammenfattende redegørelse skal være offentlig tilgængelig umiddelbart efter, at planen eller programmet er vedtaget eller godkendt.

Vedtagelse af plan eller program

Planen eller programmet ændres i henhold til de beslutninger, som den ansvarlige myndighed har truffet på baggrund af offentlighedsfasen. Herefter kan planen og den sammenfattende redegørelse færdiggøres, vedtages og offentliggøres.

Når miljøvurderingens lovpligtige dokumenter foreligger, skal følgende være gennemført eller foreligge:

- *Miljørapport, som indeholder oplysningerne i lovens § 7, stk. 2 og bilag 1. Miljørapporten skal foreligge, når planforslaget offentliggøres.*
- *Offentlighedsfase i minimum 8 uger.*
- *Den ansvarlige myndighed skal have mulighed for at tage hensyn til miljørapporten og de bemærkninger, som er indkommet i offentlighedsfasen, inden den endelige vedtagelse af planen.*
- *Sammenfattende redegørelse, som indeholder en redegørelse for de tre forhold nævnt i § 9, stk. 2. Den sammenfattende redegørelse skal foreligge umiddelbart efter den endelige vedtagelse af planen.*

11. Nøgleanbefalinger

Nedenfor er præsenteret anbefalinger knyttet til alle centrale dele af en miljøvurdering.

Organisering

- Opbyg en hensigtsmæssig organisering af arbejdet. Inddrag ildsjæle, specialister og generalister.
- Inddrag kompetencer på tværs af afdelinger og forvaltninger for at dække det brede miljøbegreb i miljøvurderingen.
- Vælg en tovholder for arbejdet, men få tankegangen introduceret godt i de enkelte afdelinger.
- Koordinator indsatsen med alle relevante afdelinger.
- Involver politikere i miljøvurderingen.
- Sørg for at dokumentere miljøvurderingen og lav evaluering til brug for efterfølgende miljøvurderinger.

Indhold og tilblivelse af plan eller program

- Formuler mål præcist og uddybende.
- Skab sammenhæng mellem mål, handlinger og eventuelle rammer i planen.
- Undgå overfladiske mål, som kan tolkes i mange retninger.

Screening

- Overvej grundigt, hvilke myndigheder der kan blive berørt af planen.
- Start høringen, så snart formålet og indholdet i planen er kendt.
- Giv de berørte myndigheder alle de informationer, de har brug for til at træffe afgørelse i forbindelse med screeningen.
- Indled et konstruktivt og godt samarbejde med de berørte myndigheder. De kan hjælpe til, at I ikke overser vigtige miljøforhold.
- Anvend faste procedurer for, hvem der gør hvad, i forbindelse med screeningen.
- Udveksl erfaring med andre myndigheder om screeningsprocessen.

Internationale og nationale miljøbeskyttelsesmål

Vælg kun de miljøbeskyttelsesmål, der er relevante for den pågældende plan.

Gør det klart, hvordan planen forholder sig til nationale og internationale miljøbeskyttelsesmål.

Scoping

- Afgræns til de vigtigste miljøforhold – både af hensyn til de ressourcemæssige årsager og i høj grad også for at sikre, at det er det væsentligste beslutningsgrundlag, der bliver lagt frem for politikere og offentligheden.
- Få udarbejdet et scopingdokument til at give alle involverede og berørte myndigheder det nødvendige overblik over planens formål og forventede indhold samt miljøvurderingens omfang.

Alternativer

- Behandl de valgte alternativer seriøst – eller begræns antallet.
- Brug oplysningerne fra 0-alternativet konstruktivt i det videre arbejde.

Miljøtilstand

- Benyt eksisterende data til at beskrive miljøtilstanden.
- Koordiner beskrivelsen af miljøets tilstand med intentionerne i overvågningsprogrammet.

Miljøvurdering

- Start miljøvurderingen så tidligt som muligt i planprocessen, så der er god mulighed for, at vurderingen kan spille ind på planens indhold.
- Vælg et værktøj, som matcher jeres valg af organisering af arbejdet.
- Lad værktøjet være dynamisk – undgå at lave den store, forkromede metode fra start, men giv mulighed for, at værktøjet kan udvikles, eftersom I får erfaring med arbejdet.

Overvågningsprogram

- Opstil et overvågningsprogram, som er koordineret med den indsats, der i øvrigt foregår med registrering og indsamling af data.
- Vær gerne ambitiøs og foreslå, hvilke øvrige data der kunne være relevante at indsamle, også selvom der ikke har været tradition for, at de indsamles – disse input kan måske være med til at ændre vante mønstre og give nye brugbare vinkler.

Miljørapport

- Sørg for at skrive opsamlinger, konklusioner og telefonreferater undervejs i processen.
- Miljørapporten kan eventuelt være en del af redegørelsen for planen – herved sikres det, at miljørapportens konklusioner ”hænger ved” og ikke findes som et løsrevet dokument, som ”glemmes”, når planen er vedtaget og skal realiseres.
- Skriv i et let forståeligt sprog og lad illustrationer understøtte teksten.

Offentliggørelse

- Når plan- eller programforslaget offentliggøres sammen med miljørapporten, bør der holdes et offentligt møde, hvor mål og dokumenterne præsenteres med henblik på debat herom.

Bilag A Eksempler på miljømål

Miljøforhold	Eksempler på miljømål
Biologisk mangfoldighed Fauna Flora	Udvikle grønne strukturer i og om byerne
	Beskytte biologisk mangfoldighed
	Beskytte spredningskorridorer
	Øge skovarealet
Befolkningen	Minimere risiko for kriminalitet
	Sikre god trafikal tilgængelighed for alle
	Sikre adgang til uddannelse og arbejde
Menneskers sundhed	Forebygge og forhindre støjbelastning
	Sikre grundvandskvaliteten
	Sikre badevandskvaliteten
	Minimere luftforurening i byerne
	Sikre sunde boliger
	Fremme trafiksikkerhed
	Sikre muligheder for rekreation og friluftsliv
	Sikre et sikkert stråleniveau
Jordbund	Oprydde jordforurening
	Forebygge nedsvivning eller ophobning af forurenende eller miljøfremmede stoffer i jorden
Vand	Forebygge og bekæmpe pesticidforurening af grundvandet
	Nedbringe forurening af vandløb og søer med næringssalte og miljøfremmede stoffer
	Forstærke indsatsen for at skabe bedre fysiske forhold i vandløb
	Begrænse vandforbruget
	Reducere kvælstofudledning fra landbruget
	Begrænse udledning af miljøfremmede stoffer
	Forbedre kloakledningers vedligeholdelsesmæssige tilstand
Luft Klimatiske faktorer	Reducere NO _x emissioner
	Reducere CO ₂ emissioner
	Reducere SO ₂ emissioner
	Reducere partikelemissioner
	Stabilisere energiforbrug
	Øge energieffektiviteten
	Øge anvendelsen af vedvarende energi og brændsler
	Reducere lugtgener
	Reducere risiko for bygninger og infrastruktur som følge af klimatiske ændringer, herunder vandstandsændringer
	Sikre tilfredsstillende mikroklimatiske forhold
Materielle goder	Sikre adgang til service
	Forbedre byerne så de bliver mere attraktive at bo i
	Sikre landdistrikternes udviklingsvilkår
	Øge genanvendelse
Landskab	Beskytte værdifulde landskabelige træk og strukturer
	Forstærke naturgenopretning
	Beskytte kystområderne
Kulturarv - kirker og deres mgivelser Arkitektonisk arv Arkæologisk arv	Beskytte kulturværdier
	Sikre en høj arkitektonisk kvalitet i nybyggeri
	Beskytte arkitektonisk arv
	Beskytte arkæologisk arv

Ovenstående eksempler på mål knyttet til de forskellige miljøforhold er delvist fra lovgivning.